

TAGAJÁNLÁSOK

1888-ban.

Az I-ső osztály részéről.

1. JÓZSEF FŐHERCZEG Ő CSÁSZÁRI ES KIRÁLYI FENSÉGét tiszteleti tagúl ajánlja

a) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

Az akadémiai Alapszabályok 14. §-a azt mondja, hogy «tiszteletbeli tagok oly tudománypártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia dísze és java öregbedését várja». Meg vagyok győződve, hogy Ő cs. és kir. Fensége az Akadémia javát és díszét minden bizonynyal öregbíteni fogja. De ez nem a főök, melyből Ő cs. és kir. Fenségét tiszteletbeli tagságra ajánlom; főbb ok Ő Fenségének munkája, melylyel a magyar irodalmat kitűntette.

A cigány nép és nyelve azon ethnographiai feladatok egyike, melyek erősen foglalkoztatják az európai tudományt. Majdnem minden orientalista congressuson van róla szó. Az utolsó bécsi congressuson is az angol Leland Charles Godfrey értekezett «Az eredeti cigányokról és nyelvökről». Ő cs. és kir. Fensége hosszas utánjárással annyira kikutatta a magyarországi cigányok nyelvét, mint senki más nem közöttünk. Az ő nagy munkája, mely az idén megjelent, nem keveset fog hozzá tenni, hogy valahára beteljesedjék az, a mivel Leland az értekezését befejezte, mely szerint a *Rom*-ról (azaz cigányról) tudva lesz:

Who he is and whence he came?

What his origin and name?

S azért bátorokodom Ő cs. és k. Fenségét, Főherczeg Józsefet az akadémiai első osztály tiszteletbeli tagjának ajánlani.

b) SZÁSZ KÁROLY, rendes tag.

Az Alapszabályok 14. §-a két minősítvényét állítja föl a tiszteletbeli tagoknak. Ezek, úgymond, *vagy* oly tudománypártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia dísze s java öregbedését várja, — s kitől várhatná ezt nagyobb mértékben és biztosabban, mint a felejthetetlen József nádor, az Akadémia első pártfogója, szintoly népszerű fiától, a lelkes tudománypártoló s magas állásában a magyar irodalom iránt oly melegen érdeklődő főherczegtől? — *vagy* oly

jeles tudósok es írók közül, kik a tudomány vagy az Akadémia körül érdemeket szereztek — s kiről mondhatnók ezt több joggal, mint Ó Fenségéről, kinek épen most megjelent cigány-nyelvtana (Romano Csibákero Sziklaribe) nemcsak hazai irodalmunkban úttörő, hanem a külföld nyelvtudományi irodalmát is sok új adalékkal gazdagítja s az indogermán összehasonlító nyelvészethez sok új anyagot szolgáltat, írója pedig, midőn nagy művét az Akadémia kiadásaként engedte közrebocsátani, ezzel különösen Akadémiánk körül is valódi érdemet szerzett s annak díszét — itthon és a külföld előtt — már is öregbítette.

De kell-e József főherceget bővebben ajánlani? Nevét nevezni elég; érdemei a köztudathban élnek.

c) PONORI THEWREWK EMIL, rendes tag.

Nem a hazafíti erényeivel tündöklő főherceget — mint ilyen az egész nemzet hódolatának és szeretetének a választottja — hanem a szaktudóst bátorkodom t. tagságra ajánlani, a ki oly művel ajándékozta meg Akadémiánkat, mely a bírálatok egyhangú ítélete szerint hazai tudományos szakirodalmunknak valóságos díszére válik.

E jelentékeny művet, melylyel az Akadémia a cigány nyelvészetet a maga működése körében a legméltóbb módon inaugurálhatta, szerencsém volt folyó évi febr. 20-án mondott székfoglaló beszédemben az Akadémiának nyilvánosan is bemutatni. Valamint az említett bírálatokból, úgy e részletes bemutatásból is tökéletesen kiderült, hogy a fenséges szerző, kiben a magas polcz fénye a tudomány világával egyesül, nagybecsű irodalmi ajándékaért a M. T. Akadémia részéről a mély hála s az osztatlan elismerés koszorúját teljességgel megérdemli.

2. BER CZIK ÁRPÁD miniszteri tanácsost levelező tagúl ajánlja

a) BOGISICH MIHÁLY, levelező tag.

Berczik Árpád belügyminiszteri tanácsost, a Kisfaludy-társaság rendes tagját a mult évben levelező tagúl volt szerencsém ajánlani.

Berczik Árpád harmincz év óta, mint a szépirodalom, de kiválólag mint a színműirodalom munkása fényes eredményeket mutat föl. Vigjátékai s népszínművei megközelítik a harminczat, ezek legnagyobb része a közönség lelkes tapsai között a Nemzeti és a Népszínház műsorán áll, a mi a szerzőre nézve a legigazságosabb ítélet s leghizelgőbb elismerés.

A mult évben Berczik Árpád műveit felsoroltam, most csak azt emelem ki, hogy színművei vonzó erejökéből mit sem veszítettek, s a művelt közönség érdeklődése azok iránt miben sem apadt.

Berczik Árpád elbeszélései és rajzai egy kötetben összegyűjtve most kerültek ki a sajtó alól s legujabban *Svihákok* című három felvonásos vigjátékot fejezett be, melyet a nemzeti színház bíráló bizottsága előadásra elfogadott, miért is Berczik Árpádot a színműirodalom egyik legtehetségesebb s legtermékenyebb tagját a M. T. Akadémia nyelvtudományi és szépirodalmi osztályába levelező tagúl ujlag ajánlani bátorkodom.

b) CSIKY GERGELY, levelező tag.

A M. T. Akadémia első osztályában levelező tagságra van szerencsém ajánlani Berczik Árpád miniszteri tanácsost és a Kisfaludy-Társaság tagját. Tavalyi ajánlásomban felsorolt munkáiból bátor vagyok újra, mint kiválóbbakat a következő színműveit fölemlíteni: *A közügyek*. — *A szellemdús hölgy*. — *A házastók*. — *Nézd meg az anyját*. — *A protectio*. — *A bálkirálynő*. — *A kék szoba*. — *A fertálymágnások*. — Hivatkozom egyszersmind nagyszámú aesthetikai és kritikai dolgozataira, melyek a lapokban szétszórva megjelentek. Tavalyi ajánlásomban részletes és kimerítő képét nyújtottam Berczik Árpád összes irodalmi működésének, s most leg-egyszerűbb volna erre hivatkoznom; de Berczik szorgalma azóta sem szünetelt és újabb munkával szaporította az eddigieket, a *Vég órák* című kötettel, melynek finom ízléssel írt elbeszéléseit mind a kritika, mind a közönség kedvezőleg fogadta.

Bátor vagyok tehát Berczik Árpádot a levelező tagságra, melyre az osztály már tavaly is méltónak ítélte, újból ajánlani.

3. Dr. HALÁSZ IGNÁCZ reáliskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Halász Ignáczt akadémiai tagságra már ezelőtt három évvel ajánlottam (1885-ben) s akkori ajánlásom így hangzott: «Dr. Halász Ignáczt mintegy tíz év óta mind a szorosabb magyar nyelvészet terén, mind a rokon nyelvek tanulmányozásában nagyon is elismerésre méltó munkásságot fejt ki. Igen behatóan foglalkozott különösen a ritkább használatú magyar szóképzés nyomozásával, meg az eddig szláv eredetűnek tartott magyar szóképzésnek bírálatos átvizsgálásával. A rokon ugor nyelvek ismeretét, a melynek egészében is jártassággal bír, lényegesen előmozdította a *lapp nyelvnek* tüzetes tanulmányozása által, különösen a svéd-lapp nyelven való szövegek nyelvtani földolgozása által. Ezen munkálatok megérlelték benne azon elhatározást, hogy a *svéd-lapp nyelvet*, melyet eddig csak fordított s nem a kellő alaki pontossággal közölt textusok alapján ismertünk, *mint élő nyelvet, a helyszínén tanulmányozza*, s róla tökéletesebb anyagkészletet szerezzen. Szerencsés tehetségével s jeles nyelvészeti előkészültsége mellett, sikerült is neki, aránylag rövid ideig tartó tanulmányútja alatt a svédországi lappok különböző nyelvjárásairól hí képet nyújtó népnyelvi szövegeket gyűjteni, oly számmal egyszersmind, hogy velök immár e nyelv ismerete kielégítőbb biztos alapot nyert.»

Tudva van, hogy 1886-ban Hunfalvy Pál r. t. ajánlására az *I. osztály* dr. Halászt *meg is választotta* s mint egyik jelöltjét a nagygyűlés elé terjesztette. Tudva van továbbá, hogy ugyancsak az 1886-ki nagygyűlés alkalmával az *I. osztály* dr. Halásznak ezen munkáját «*Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és szótár*», mely tanulmányútjának eredményéből csak az *I. közlés, a naggyutalom felével tüntette ki*. Azóta kiadta a *jemtlandi nyelvről* szóló közleményét (a *Nyelvt. Közlemények XX. kötetében*: «Ugor füzetek» 8-dik száma), s az 1886. év nyarán még egy *újabb tanulmányutat tett a svéd-lappok között*, hogy egyik nyelvjárásukat még tüzetesebben kutassa. Az ezúttal gyűjtött becses népnyelvi szövegek (*Ume- és Tornio-lappmarki nyelvmutatványok*) legközelebb jelennek meg (az «Ugor füzetek» 9. számában).

Dr. Halásznak régibb szakirodalmi munkásságából még megemlítem a főbb dolgozatokat:

Az -alom, -elem képző, a -mány, -vány képző (Nyelvőr III. köt.)

Ritkább és homályosabb képzők (cikksorozat a Nyelvőr VII., VIII., IX., X. kötetében, melyet 1880-ban az Akadémia a Sámuel-díjjal tüntetett ki).

Visszahódított magyar szók (Nyelvőr X., XII.)

Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok (Nyelvt. Közlem. XVI., külön mint «Ugor füzetek» 3. száma).

Kazinczy mint fordító (cikksorozat a Nyelvőr XII. kötetében).

Orosz-lapp nyelvtani vázlat (Nyelvt. Közlem. XVII., Sámuel-díj. 1882).

Zürjén nyelvmutatványok (közlés, fordítással: Nyelvt. Közlem. XVII.).

4. Idősb SZINNYEI JÓZSEF könyvtárért levelező tagúl ajánlja

BARNA FERDINÁND, levelező tag.

Bátorkodom idősb Szinnyei József egyetemi könyvtárnok urat a Tekintetes Tudományos Akadémia első osztályába levelező tagúl megválasztásra ajánlani; ajánlatom támogatására az e Tekintetes Akadémia által kiadott nagy repertoriumán kívül következő dolgozatait említvén föl:

a) Hirlapirodalmunk 1848—49-ber. Budapest, 1877. 8r.

b) Egy «Magyar írók névtára»-nak terve. Budapest, 1877. 8r.

c) Mutatvány-ív id. Szinnyei J. Magyar Írók névtára-ból (1886. aug. 20.) 8r.

d) A komáromi magyarszínészet története I—IV. füzet. Komárom, 1881—1884. 8r.

e) Irodalmi viszonyaink 1845. és 1888-ban. Budapest, 1888. 8r.

f) Hirlapirodalmunk és a hirlapkönyvtár. Budapest, 1884. 8r.

g) A magyar hirlapirodalom 1886-ban. Budapest, 1886. 8r.

h) Komárom 1848—49-ben. Naplójegyzetek. 8r.

Szabad legyen ezenkívül egy — ajánlottamnak érdem szerinti igaz tisztelője: Abafi Lajos által egybeállított életrajzát főlemlítenem, mely hangyaszorgalmú tevékenységének hű rajzát állítja elő.

5. ILMINSZKI MIKLÓS (Nikolaj Ivanovics) tanítóképző-igazgatót külső tagúl ajánlja

a) BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Azon tanítóképző intézet, a melynek Ilminszki hivatala szerint az élén áll, annyiban nem közönséges paedagogium, hogy annak vezetésére csak kitűnő nyelvtudós vállalkozhatott. Ez ugyanis az úgynevezett allophyl (oroszlul: inorodci) — jelesen többféle török és ugor népek, u. m.: kazáni tatárok, csuvasok, mordvinok, cseremiszek, votjákok számára való seminárium, mely 1870 táján azon czéllal alapítottat, hogy a keresztény műveltségnek legalkalmasabb terjesztőivé ugyanezen népeknek saját fiait nevelje. Ezen intézet szélesebb körben és pedig a mi altaji nyelvtudományunkra nézve is fontossá vált az által, hogy a tanítás és egyházi vallásos élet irodalmi eszközeit az illető allophyl nyelveken szerkeszti és kiadja — és pedig, s ez egyenesen Ilminszkinek érdeme, — immár olyan módon, hogy azoknak a nyelvész is, mint becses nyelvényeknek hasznát veheti. Ilminszki ugyanis oda

hatott, hogy e könyvek ne a közönséges orosz írásmóddal, hanem az ejtést hívebben követő alkalmasított írásmóddal készüljenek, és — a mi fődolog, hogy maga a nyelvezet is lehetőleg correct és népies legyen, — s valóban azt kell mondanunk, hogy immár e szövegek, noha jobbadán orosz eredetiek fordításai és átdolgozásai, tartalmukat nem tekintve, az eredeti népnyelviektől alig különböznek.

Az e mellett anyanyelvők értelmes fölfogására mindinkább képesített növedékek egyebiránt még nyelvtudományunknak azt a jó szolgálatot teszik, hogy a Kázánba érkező nyelvész-utazókat tanulmányukban hathatósan segíthetik s Ilminszki, az igazgató, a részünkről, meg a finnek részéről kiküldött nyomozókat mindig szívesen fogadta, s az intézetéből alkalmas segédekkel látta el: így már a 70-es évek elején Bálint Gábort, ki ott tatár szöveg gyűjteményének legnagyobb részét jegyezte föl, 1885-ben meg dr. Munkácsi Bernátot, ki erről azt írja: «Ilminszki úr lekötelező nyájassággal fogadott s azonnal rendelkezésemre bocsátotta az intézetnek legérettebb votják növendékét, a szarapuli kerületből való Nikolaj Ivanovot, ki ettől fogva tanítóm és később utazásom befejeztéig mindvégig útitársam volt;» ugyanazon évben nyert Ilminszkinél a finn dr. Porkka is a cseremiszi nyelv tanulmányában szíves támogatást.

De a nyelvtudományunk érdekeit és embereit támogató szíves igazgató egyzersmind jeles szaktudós, kinek főképen a *török nyelvészet* körében nagy érdeme van. Ő adta ki 1857-ben a *Baber-náme* csagataj eredetijét; neki köszönjük a *kirgiz nyelvnek* első alapos ismertetését (grammatika és szótár: Kázán 1861), valamint az igen becses *altaji-tatár grammatikát* és szótárt (Grammatika altajskago jazyka). Nem ok nélkül nevezte őt Bálint Gábor az oroszok legkitünőbb török-tatár nyelvismerőjének. Szaktudományi érdemének a külső tagság által való elismerését tehát a mi Akadémiánk méltán összekapcsolhatja azzal a köszönettel, a melylyel neki amúgy is tartozunk.

b) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

Ajánlom Akadémiánk külső tagjának Ilminszki Miklóst, a kazáni seminarium igazgatóját, ki Baber khán turk nyelvű emlékiratainak kiadásával a turcisták jelesebbjei között foglal helyet.

Ilminszki a magyar tudományosság iránt nagy érdeklődéssel viseltetik, mit az által is bizonyított, hogy Bálint Gábornak Kazánban mindenképen segítségül és tanácsul szolgált, a mit, arról meg vagyunk győződve, újabb kiküldötteink, Munkácsi és Pápai iránt, szívesen fog ismételni.

6. Dr. RADLOFF VILMOS szentpétervári akadémikust külső tagúl ajánlja

a) BUDENZ JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Radloffnak hivatalos tanügyi állása Barnaulban s későbbben Kázánban bő alkalmat szolgáltatott a sokféle szibériai és volgavidéki tatár dialektusokkal való beható megismerkedésre. S ez alkalmat ő a nyelvtudomány érdekében derekasan föl is használta — rendkívüli buzgósággal és nagyszerű eredménynyel. Elénk tárja a sok változatú török nyelvcsoporthoz igen nagy részét — és pedig épen azt, a mely addiglan legkevésbé volt ismeretes — az ő nagy eredeti szöveg-gyűjteménye: «*Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme Südsibiriens*» melynek eddig

5 kötete jelent meg, ugyanannyi kötetre terjedő fordítással. E nyelvszövegek pedig népköltészeti jellemőknél fogva tartalmilag is fölötte érdekesek, s hogy mily gondot fordított Radloff a följegyzés pontos hűségére, azt legjobban megítélhetjük azon nevezetes munkájából, mely erről is számot ad: *Phonetik der nördlichen Türk. sprachen.* (Leipzig 1882.) Radloffnak szaktudományi programja az egész törökségre terjed s jelesen arra is irányúl, hogy az egyes török dialektusoknak egymáshoz való állását vagyis az egész nyelvcsoport elágazásának részletes menetét meghatározza. Ily szempontból újabb vizsgálat alá vette az *ujgur textusokat*, hogy a nyelv szorosabb rokonságát követve pontosabb alakját is helyreállíthassa; érdekes tanulmányt irt a *kúnok nyelvéről* a *Codex Comanicus* legrészletesebb vizsgálata alapján, egyszersmind a textusokat és szókincset restituált alakban újra közölvén, miután hangtani momentumokból megállapította, hogy ez a «kún nyelv» a volgai dialektusokhoz tartozik, még pedig az úgynevezett miser-tatórok nyelvével legszorosabban egyezik. (*Das türkische Sprachmaterial des Codex Comanicus, nach der Ausgabe des Grafen Kuun.* Sz. Pétervár 1887.) Legújában meg a *krimi tatároknál*, meg a vilnai és kovnoi guberniumokban található *tatár népmaradványoknál* tett látogatásáról tesz jelentést.

Dr. Radloffot kitünő érdemei elismerésével meghívta nem régen a szentpétervári tud. Akadémia néhai Schiefner helyére, annak a Schiefnernek, ki a mi Akadémiánknak is külső tagja volt. Nagyon óhajtható, hogy Akadémiánknak külső tagságában is az ő utódja legyen.

b) HUNFALVY PÁL, rendes tag.

A Balt tartománybeli tudós, most a pétervári Akadémiának tagja, a szibériai tatár nyelvek leghíresebb kutatója és ismertetője. Számos munkái vezetések.

Radloff a magyar tudományosság iránt is kiváló érdeklődéssel viseltetik, a mit az által is tanúsított, hogy a gr. Kuun Géza-szerkesztette és az Akadémia kiadásában megjelent kún-codexet jeles ismertetésével méltányolta.

Radloff nagyon megérdemli, hogy Akadémiánk külső tagjai közzé fölvegye.

A II-dik osztály részéről.

7. Gróf ANDRÁSSY GYULA igazgató tagot tiszteleti tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Tiszteleti tagnak ajánlom gr. Andrassy Gyula volt miniszterelnököt és volt külügyminisztert, a t. Akadémia igazgató tagját, ki nem irt ugyan történelmet, de csinált magyar történelmet, s «megnyerése által az Akadémia díszének s javának öregbédését» nemcsak «várja», hanem találja. (Alapszabályok 14. §.)

8. TISZA KÁLMÁN magyar kir. miniszterelnököt tiszteleti tagúl ajánlja

SCHVARCZ GYULA, rendes tag.

Alapszabályaink (14. §.) tért nyitnak arra, hogy az Akadémia tiszteleti tagjai közé igtathassa a haza mindazon jelesait, a kik előkelő helyet foglalnak el nemzetünk szellemvilágában, és a kik tudománypártoló működésök által magokat Magyarország első tudományos intézetének hálájára érdemesítették.

A haza jeleseinek élén évek hosszú sora óta oly férfi áll, a kinek a gondviseléstől osztályrészsül jutott kiépíteni a törvényhozás útján a magyar állam korszerű szervezetét úgy a jogállam, mint a művelődési állam eszméjének irányában, s a kinek nevét a jelenkor első rangú államférfiúi nagyságai közt hangoztatják ma már világszerte.

Azonban nemcsak ezért fog fényt kölcsönözhetni a Tisza Kálmán államférfiúi alakja modern történelmünk egyik végzetterhes lapjának még emberöltők mulva; nagy horderejű érdemek fűződnek az ő nevéhez a nemzeti szellem mindazon tusáiból is, a melyeket a magyar hazafiság a legutóbbi évtizedek folyamában az alkotmányos élet terén vitt úgy egész közművelődésünk, mint a tudomány állami érvényesülhetésének magasztos érdekeiért. Tisza Kálmán kormányzása alatt alkotott meg azon törvényt, a mely a tudomány és irodalom kiváló munkásainak székét adott az országgyűlés főrendiházában; az ő kormányzása alatt léptetett életbe az a törvény is, a mely tudományos szakképzettségi minősítvényhez köti a törvényhatósági tisztviselők állomásainak betöltését.

De nem is tekintve e kulturpolitikai jelentőségű törvényhozási érdemekre, jelentékeny szolgálatot tett Tisza Kálmán a hazai történetbuvárlat és történetírás érdekeinek is, midőn visszaszerzett az országos levéltár számára nagybecsű okmánygyűjteményeket, a melyek különben hazánk határain túl homályban, vagy legalább ránk nézve fölhasználhatatlanul lappangva maradtak volna. Publicistikai fölszólalásai — pl. az, a melyben már ezelőtt három évtizeddel óva inti vala a tanuló ifjúságot, hogy törekedjék a modern társadalmi követelményeknek megfelelőleg egyéb közhasznú pályákra is, ne csupán az amúgy is túlszűfolt jogi pályára — mondom, ezen publicistikai fölszólalásai korszerűleg bölcs tanácsot adtak egy-egy életbevágó fontosságú kérdésben nemzedékünknek; azon tanulmánya pedig, a melyet a parlamenti felelős kormánynak a megyei önkormányzattal való összeegyeztetése tárgyában bocsátott közre a hatvanas évek elején, már egymagában is méltó helyet biztosított számára államférfiúi iróink sorában.

Végül, hálaára kötelezte a Magyar Tudományos Akadémiát az által is, hogy — miként az *Értesítő* nem egy füzetéből látható — valahányszor csak egyes áldozatkész hazafiak nagyobb összegeket bocsátottak tüzetesebb adományozási czél megnevezése nélkül a kormány rendelkezésére a közjó érdekében: Tisza Kálmán mint kormányelnök azokat a legnagyobb ügyszeretettel a Magyar Tudományos Akadémiának adományozta. és ez által hazánk első tudományos intézetének tőkeértékét sok ezer forintnyi összeggel gyarapította. A ki kormányzása gondjai közepett is meleg érdeklődéssel viseltetett Akadémiánk iránt mindenha: annak tudománypártoló érdemei fölülállanak minden kétségen; ámde ha az, a ki ennyire jóltevője volt eddigelé is Akadémiánknak, egyúttal oly kimagasló vezéralakja is alkotmányos életünknek, és oly nagy államférfia hazánknak, mint Tisza Kálmán: úgy a Magyar Tudományos Akadémia csak szerencsét fog kívánhatni magának, ha őt tiszteleti tagjai közt fogja minél előbb tisztelhetni.

9. KÁLLAY BÉNI levelező tagot rendes tagúl ajánlja

a) PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Rendes tagnak ajánlom Kállay Béni levelező tagot es. és kir. közös pénzügyminisztert, kinek «A szerbek története 1770—1815» című munkája ismeretes. és kinek nagyszabású székfoglaló beszéde «Magyarország a kelet és nyugat határán 1883.» a külföldön is általános feltűnést okozott.

b) B. NYÁRY JENŐ levelező tag.

Tíz éve most, hogy a M. Tud. Akadémia *Kállay Béni* közös pénzügyminisztert, Ő cs. és apost. királyi Felsege valóságos belső titkos tanácsosát, irodalmi sikeres működésének méltatásául levelező tagjának megválasztá.

Kállay legelsőbbben is a hírlapirodalom terén vonta magára a közfigyelmet, s több politikai röpiratot és tanulmányt irt, melyek részint önállóan, részint tudományos folyóiratokban láttak napvilágot.

Valódi írói hírnevét azonban 1877-ben alapítá meg, midőn «*A szerbek története 1780—1815.*» című történelmi munkáját megírta. E nagyszabású művében található, az előtt még nem ismert, s mesterileg feldolgozott adatok által nagy szolgálatot tett a történelmi tudománynak. Neve ezzel a kiválóbb történet-írókéi közé emelkedett. Maradandó beccsel bíró művét csakhamar szerb és német nyelvre lefordították.

Tevékeny hadvezér példáját követve, kivivott siker után fegyverét, a tollat, nem tette le pihenni, hanem írói pályáján fáradhatatlan kitarással tovább haladt.

Már a következő évben «*Oroszország keleti törekvései*» című történelmi vázlatát adta ki, mely által nemcsak mint történetírő, de mint gondolkozó politikus is, kimagaslott, országszerte ujabban nagy feltűnést kelte.

Székfoglalóját 1883-ban tartotta. Kevés példa van rá, hogy az Akadémia nagygyűlésén valamely felolvasás oly általános tetszést idézett volna elő, mint a inóvel a «*Magyarország a kelet és nyugot határán*» című felolvasást fogadták.

Egész életét különben szünetlen munkásságnak szentelte, különös előszeretettel foglalkozván a történelmi és politikai irodalommal. Országgyűlési képviselő korából avatott tolláról több megbecsülhetetlen dolgozat tanúskodik. Még mint belgrádi főkonzul, sőt később is magas állásában, a tudomány gyarapításában mindig ernyedetlenül és hathatósan közreműködött.

Nincs, ki nálánál nagyobb sülyt fektetett volna a kelettel való viszonyaink tanulmányozására. Ennek tulajdonítandó, hogy a kelet-ruméliai nemzetközi bizottságba, mint monarchiánk meghatalmazottja kiküldetett. Helyét ott oly fényesen tölté be, hogy a bizottságban csakhamar a vezérszerepet átvevén, megbízták a 14 fejezetből álló statutum kidolgozásával, mely Kelet-Rumélia összes politikai, kulturális és közgazdasági viszonyait volt szabályozandó. Elaboratumát a nemzetközi bizottság csekély módosításokkal magáévá tette.

Mint magyar író mindenkor megfelelt ama követelménynek is, hogy hazája érdekeit soha semmi körülmények között szem elől nem téveszté, mindig ezek vezették s csak ezeknek vetette magát alá. Ily férfiú annál nagyobb díszét képezi Akadémiánknak, minél fontosabb állást foglal el benne.

Az előadottak alapján, hivatkozva az akadémiai Alapszabályok 15. §-ára, van szerencsém Kállay Béni levelező tagot a rendes tagságra ajánlani.

10. Dr. ACSÁDY IGNÁCZot levelező tagúl ajánlja

THALY KÁLMÁN, rendes tag.

A f. é. nagygyűlésen bekövetkezendő tagválasztások alkalmából van szerencsém levelező tagúl ajánlani Dr. Acsády Ignáczt urat, több becses történelmi tanulmány szerzőjét, folyton munkálkodó, szorgalmas és tehetséges történetbuvárt, s a «Pesti Napló» irodalmi rovatának vezetőjét. Munkáinak sorozatát tavaly benyújtván,

ezúttal ismételni nem kívánom, — azonban joggal hivatkozhatom arra, hogy Dr. Acsády már a tavalyi választásokon is az osztály részéről két-harmad szótöbbséggel tagúl ajánlatott, s csakis a teljes ülésben hiányzott e többségből két szavazata; annálfogva remélhető, hogy ha a t. II-ik osztály — mult évi eljárásához híven — ismét méltányolni fogja s szavazataival újból ajánlandja őt: akkor ezúttal már az összes ülésben is elnyerendi a pálmát, és személyében Akadémiánk egy nagy szorgalmú és képzettségű s egyszersmind a hazai történettudomány és irodalom ügyét buzgón előmozdító taggal fog szaporodni.

11. Dr. ALEXANDER BERNÁT egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

DOMANOVSKI ENDRE, levelező tag.

Alexander Bernát már két ízben volt lev. tagnak ajánlva. Ez alkalommal elő soroltattak philosophiai munkái, azokat tehát a tisztelt Akadémia már ismeri. Minthogy Alexander philosophiai munkáit komolyság, törekvés a mélység felé jellemzi, nyelve pedig világos, mindenki által megérthető és magyar: őt a II-ik osztályba lev. tagnak, mint oly író ajánlom, ki tudománya által az Akadémiában méltó helyet fog elfoglalni.

12. Dr. BALLAGI GÉZA jogakadémiai tanárt levelező tagúl ajánlja

WENZEL GUSZTÁV, rendes tag.

A Magyar Tudományos Akadémia 1888-ki tagválasztására vagyok bátor *levelező tagnak* ajánlani *Ballagi Géza* sárospataki főiskolai tanár urat.

Az alább közölt jegyzék azt bizonyítja, hogy Ballagi úr vagy 15 év óta tudományos irányban a legbuzgóbb és legszorgalmasabb íróink egyike. Tudományos érdemei azonban, melyek őt ajánlják arra, hogy az Akadémia kebelébe felvétesse, nemcsak számos, irodalmi elismerésre méltó folyóirati és hirlapi cikkekben állnak; hanem több önálló munkában is. S kiválólag «A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig» című munkája, mely legujabban megjelent, alapul szolgál arra, hogy irodalmi és tudományos munkásságát a tekintetes Akadémia különös figyelmébe ajánljam. Ezen munka ugyanis nemcsak irodalomtörténeti tekintetben igen fontos, hanem a szatmári békeség utáni Magyarország történetének szempontjából is a legbecsesebb tanulmányok közé tartozik, melynek mint úttörőnek én annál nagyobb jelentőséget tulajdonítok, minthogy előzményei után ítélve a hazai tudományosság annak szerzőjétől még sokat, igen sokat remélhet.

Önálló munkái:

A *politikai pártok*. Bluntschli J. G. után fordította és jegyzetekkel kísérte. Pest. Kiadja Heckenast Gusztáv 1872. 8-r., IV+200 lap.

A *politikai irodalom Magyarországon 1825-ig*. Budapest. Franklin-társulat. 1888. 8-r., VIII+847 lap.

Az államtudományok körébe vágó nagyobb értekezései, tanulmányai s tanügyi dolgozatai közül kiemelendők:

Az «*Athenaeum*»-ban (szerk. Beöthy Zsolt): Az állam viszonya az egyénhez s a társadalom főköréhez. (1873. évf. 12. 13. sz.)

- A «*Budapesti Szemlé*»-ben: Anglia mezőgazdasági viszonyai s az angol mezei munkások legújabb mozgalma. (1877. 29. sz.)
- Az alkotmányos monarchia külképviselési felségjoga. (1879. 38. sz.)
- Parlamentari reform és államtanács. (1881. 60. sz.)
- Joób: A magyar adórendszer. Könyvbirálat. (1881. 50. sz.)
- Protestantismus és panslavismus. (1882. 69. sz.)
- Az államgazdaságtan kézikönyve. Irta Dr. Mariska Vilmos. Könyvbirálat. (1886. 109. sz.)
- A «*Nemzetgazdasági Szemlé*»-ben: A községi adókról. (1877. 3. sz.)
- Haller: A magyar mezőgazdasági jogisme kézikönyve. Könyvbirálat. (1877. 4. szám.)
- Megjegyzések Haller úr észrevételeire. (1878. 1. sz.)
- A hazai népmozgalom statisztikája. (1878. 2. sz.)
- A «*Havi Szemlé*»-ben (szerk. Bodnár): A magyar gazdaság pénzühiánya. (1879. jún. füz.)
- A magyar közigazgatás. (1880. jan.)
- Schwarz Gyula alkotmányisméje. (1880. jún.)
- A «*Jogtudományi Közlöny*»-ben: A jogtörténelmi társulat kérdéséhez. (1875. 26. sz.)
- A «*Közigazgatási Lapok*»-ban: A népiskolai alkotmánytani kézikönyvek. (1878. 50., 51. sz.)
- A «*Magyarország*»-ban (szerk. Ardényi): Az erdélyi lutheránusok. (1883. 4. sz.)
- A «*Nemzeti Hírlap*»-ban: A magyar sajtóügyi politika és törvényhozás. (1875. 268., 269. sz.)
- Hadseregünk és a magyarság. (1876. 348. sz.)
- A «*Budapesti Hírlap*»-ban: Wesselényi-könyvének viszontagságai. (1884. nov. 18.)
- A «*Hon*»-ban: Török-szakad oppositio. (1882. aug. 26.)
- A református egyház felirási joga. (1882. aug. 31.)
- A «*Prot. Egyh. és Isk. Lap*»-ban: Schwarz Gyula: Magyarország helyzete a realunióban. Könyvbirálat. (1870. 46., 47. sz.)
- Az angol iskolakérdés. (1871. 46. sz.)
- A debreczeni jog- és államtud. kar s a jogi tanulmányra vonatkozó miniszteri szabályzat. (1876. 35. sz.)
- Fölösleges aggodalmak. (1877. 11. sz.)
- A sárospataki jogakadémia és a sajtó. (1877. 13. sz.)
- A tanárválasztásokról a prot. iskolákban. (1877. 28. sz.)
- Szücs alkotmánytana. (1879. 11. sz.)
- Azok a miniszteri pontozatok. (1879. 30. sz.)
- Az új egyetemek kérdéséhez. (1880. 35. sz.)
- A zsidókérdés és a prot. egyház. (1881. 5. sz.)
- Egy új népiskolai alkotmánytan. (1881. 19., 20., 21. sz.)
- Külön nemzetiség-e a zsidó? (1881. 40. sz.)
- A zágrábi protestánsok kérvénye. (1882. 1. sz.)
- Falusi népbankok. (1883. 52. sz.)
- Legújabb politikai divat. Könyvbirálat. (1884. 7., 8., 9. sz.)
- Zakariás levelei. Szaecsvay pamphletje 1786-ból. (1887. 23. sz.)
- Ezekon kívül még igen sok hírlapi czikk a fővárosi és vidéki lapokban.

13. Id. GÖRGEY ISTVÁN kir. közjegyzőt levelező tagúl ajánlja

SZILÁGYI SÁNDOR, rendes tag.

Görgey István írói működésének első kezdetei a régi, Kemény Zsigmond-féle Pesti Naplónak idejére vezetnek vissza, melynek külmunkatársa volt, s cikkei név nélkül jelentek meg. Később a Budapesti Szemlébe irogatott, de már saját neve alatt. Ha bár csak ritkán és szórványosan irogatott, ezen egész idő alatt folytonosan lankadatlan szorgalommal gyűjtötte az adatokat, tette az előkészületeket, tanult, gondolkodott, hogy a nagy munkával, melynek megírását életfeladatává tette, annak idejében tárgyához méltóan léphessen fel.

S midőn már az anyag együtt volt, azt kellően áttanulmányozta, hozzá fogott a nagy szabadságharcz történetének megírásához, s 35 évi munka után 1885-ben kiadta annak első kötetét. A folyó év elején követte a II. és III. kötet, melylyel a munka befejezést nyert. Teljes czíme: «1848 és 1849-ből. Élmények és benyomások. Okiratok és ezek magyarázata. Tanulmányok és történelmi kritika.» I. kötet XII és 323 l. II. k. XII és 732 l., III. köt. XII és 698 l.

Az a rendkívül gazdag anyag, melyet szerző lankadást nem ismerő kitartással, hazánk minden részéből s még a külföldről is összehordott, s melyeknek bizonynyal jelentékeny részét a pusztulástól mentette meg, önmagában is figyelmet érdemlő tény. De ajánlásom indokolására nem ez szolgál: hanem a mód, melylyel azt értékesíteni tudta. Az apparatus, mely szolgálatára állott, kezei közt jelentékeny irodalmi, még pedig történetirodalmi munkává nőtte ki magát.

Katonai szakismeretei, tiszta, világos észjárása, erős ítélete, erőteljes és emelkedett előadása művét az irodalmunkban komoly, számot tevő munkák sorába emelik. Egyik legnevezetesebb előnyei közé tartozik a csatáknak mondhatni plastikai előadása. Kétségtelenül nehéz feladat úgy irni le egy ütközetet, hogy ez a laikust is érdekelje: s Görgey ezzel a nehézséggel diadallal küzdött meg. Épen oly szépek más leírásai is, melyek tolla alatt egész képekké domborodnak ki. Ha e munka nem befejezett története is a forradalomnak, de több, mint a mennyit czíme ígér: komoly történeti munka, melynek szerzőjétől sok kitünő dolgot várhatunk.

Megválasztásával Akadémiánk számot tevő munkaerőt nyer.

14. GRÜNWARD BÉLA országgyűlési képviselőt levelező tagúl ajánlja

HAJNIK IMRE, rendes tag.

Grünwald publicistikai íróink legjelesebbjei közé tartozik. Munkáit önálló felfogás, gondos alakítás és vonzó irány jellemzik. Kisebb dolgozatait (Közigazgatásunk és a magyar nemzetiség. Budapest, 1876; Kossuth és a megye. Budapest 1885, stb.) nem tekintve, három kötetben a törvényhatósági közigazgatás kézikönyvét írta meg. (Budapest, 1880); 1878-ban kiadta «A Felvidék» című, feltűnést keltett politikai tanulmányát; legújabbban pedig (1888) megjelent tőle «A régi Magyarország 1711 — 1825» című terjedelmes (576 l.) mű, melyben, alapos és széleskörű tanulmányokra támaszkodva, ezen irodalmilag meglehetősen elhanyagolt kornak igen érdekes rajzát nyújtja, kiterjeszkedve az akkori magyar politikai és társadalmi élet minden nevezetesebb ága jellemzésére.

Mind ezek alapján megválasztását ismételve ajánlom.

15. Dr. JEKELFALUSSY JÓZSEF osztálytanácsost levelező tagúl ajánlja
KELETI KÁROLY, rendes tag.

Van szerencsém a mellékletben Dr. Jekelfalussy József eddigi irodalmi működésének lajstromát bemutatni s őt a M. Tud. Akadémia levelező tagjává ajánlani.

Jekelfalussy gyéren ápolt statisztikai irodalmunkban nemcsak termékeny, de beltartalom tekintetében is a mértéket megütő írónak bizonyult. A nélkül, hogy összes irodalmi működését taglalnám, elég a M. Tud. Akadémia nemzetgazdasági bizottságának megbízásából szerkesztett «*Közgazdasági és statisztikai évkönyv*»-ére utalnom, melylyel oly művet szolgáltatott, mely a külföldi szakirodalomban is ritkítja párját. Jekelfalussy érdemeit emeli, hogy az összes statisztikai és részben nemzetgazdasági irodalomnak is alapul szolgáló *hivatalos statisztika* kezelésében jártas, és ebbeli szorgalmas működésében termékenyítőleg és gazdagítólag hat a tudományos kutatásra.

Az elősoroltak alapján ennél fogva melegen ajánlom a II. osztály levelező tagjává.

Főbb munkái a következők:

A magyar korona országainak helységnévtára. Szerk. Kollerffy Mihály és dr. Jekelfalussy József. Budapest, 1871. 1882. 1. köt. 8r. 1292 hasáb és XXX l.

A községek háztartása és pótlódójok. 1881. 1. köt. 8r. XX + 529 lap. Ezen cím alatt is: Hivatalos stat. Közlemények (1881).

A Szent-István korona országainak népessége, a terület, lakviszonyok és házi állatok kimutatásával. Budapest, 1882. 1. füz. k. 8³. 32 lap. Ugyanez németül 1882.

Népünk hivatása és foglalkozása az 1880-ban végrehajtott számlálás szerint. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akad. I. köt. 3. sz. Budapest, 1882.

Magyarország műveltségi állapotai. Budapesti Szemle, 1882. XXXII. köt. 365—378. lap.

A községi pénzügy főbb eredményei hazánkban. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akad. I. kötet 10. sz. Budapest, 1883. *Ez értekezést a M. Tud. Akadémia, a m. ált. biztosító társulat 500 frtos jutalmára érdeemesítette.*

Hazánk bűnügyi statisztikája 1873—1880, különös tekintettel a büntett miatt elítéltek személyi és társadalmi viszonyaira. Értekezések a nemzetg. és stat. köréből. Kiadja a M. Tud. Akadémia. I. köt. 5. sz. Budapest, 1883.

Tanulmányok népünk életviszonyairól. A nemzetiség. Budapesti Szemle, 1884. XXXIX. köt. 313—376. lap.

Magyarország népességének megoszlása. Nemzetgazd. Szemle, VIII. évf. Budapest, 1884. 452—479. lap.

Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. Nemzetgazdasági Szemle, X. évf. 465—484., 529—562. lap.

Magyarország háziipara az 1884. év elején. Hivatalos statisztikai Közlemények. Budapest, 1885.

Magyarország statisztikája. Keleti Károly és dr. Jekelfalussy József közreműködésével szerk. Láng Lajos. I. köt. Láng Lajos és dr. Jekelfalussy József: *Magyarország népességi statisztikája.* 20 színnyomatú térképpel és 2 grafikai rajzzal. N. 8r. VIII+491 lap és 12 tábla. Budapest, 1884.

Magyarország malomipara az 1885. év elején. Budapest, 1885. 1 kötet. 4r. 205. lap.

Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. Budapest, 1886. 1 köt. 4r. 193 l.

Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke. Budapest, 1885. és 1887. N. Sr. VIII+1597 lap.

Ungarns Mühlenindustrie. Stat. Monatsschrift, herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission in Wien. 1887. XIII. Jahrgang (VI.) Juni-Heft. Seite 261—289.

Ungarns Hausindustrie im Jahre 1884. Statistische Monatsschrift. Herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission. Wien, 1887. XIII. Jahrg. (II.) Februar-Heft. Seite 49—57.

Ungarns Gewerbe und Industrie-Statistik. Statist. Monatsschrift. Herausgegeben von der k. k. stat. Central-Commission. Wien, 1887. XIII. Jahrg. (I.) Jänner-Heft. Seite 1—24.

Fogházaink állapota 1872—1886. A kir. főügyészségek közreműködésével. Budapest, 1887. 1. köt. 4r. 252 lap.

Fogházaink állapota. Nemzetgazdasági Szemle, XI. évf. Budapest, 1887. 790—823. lap.

Közgazdasági és statisztikai Évkönyv. Ujabb első évfolyam. 1887. A M. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának megbízásából szerkesztik: dr. Jekelfalussy József és dr. Vargha Gyula. Budapest, 1. köt. Sr. XIII+570 lap.

A nemzetiségek szerepe az erdélyi megyék népnövekedésében. Felolvasta a Magy. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának 1888. évi február 25-én tartott ülésén.

Végül megjegyzendő, hogy Jekelfalussy 1883. óta a Magy. Tud. Akadémia nemzetg. és stat. bizottságának tagja.

16. LUKÁCS BÉLA m. kir. államtitkárt levelező tagúl ajánlja

GYÖRGY ENDRE, levelező tag.

A II. osztályban levelező tagúl ismételve van szerencsém ajánlani Lukács Béla urat, a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. minisztérium államtitkárát.

Csak ismételni kellene azokat, a miket ajánlásom támogatására már a múlt évben felhoztam volt. Ismételni azt, hogy Lukács Béla, mint a nemzetgazdasági és statisztikai állandó bizottság tagja, e bizottság körében, s az ez által támogatott «Nemzetgazdasági Szemle» és «Budapesti Szemle» folyóiratokban számos fölötté hecses értekezéssel járult hozzá működésünk sikeréhez, s emez értekezések közül kettő: egyik az erdélyrészi birtokviszonyok ismertetése, másik a Magyarország és Horvátország között fenforgó pénzügyi kérdések kritikai méltatása, nagy körben okozott méltó feltűnést.

Ismételni kellene azt, hogy épen a pénzügyi téren bizottságunk és Akadémiánk a legközelebbi években is, pl. gr. Lónyay Menyhért és Weninger Vincze halálában oly súlyos veszteségeket szenvedett, melyeknek kipótlására eddigelé nem történt semmi, s hogy e téren régibb jeleseink egyedül állanak, s a hiány pótlására a folyton felmerülő fontos kérdések miatt nagyon is égető a szükség.

Ismételni kellene, hogy Lukács Béla irodalmi működése épen ezen a téren mutat föl teljes sikereket, úgy a magyar szabadságharc pénzügyeinek ismertetéséről szóló műve pártatlan elismerésben részesülvén, mint az Ausztria és Magyarország pénzügyi rendszerének összehasonlítása, mind végül ez összehasonlító tanulmányok azon két kötet, mely Anglia és Franciaország pénzügyi és adózási viszonyait ismerteti, teljesen megütvén hazai irodalmunk mértékét.

De mindezekon felül kötelességemnek tartom kiemelni, hogy miután Akadémiánk Lukács Bélának legutóbb említett művét nagy jutalmára méltatta, e ténye által világosan és kétségbevonhatatlan módon elismerte, hogy működését teljesen méltányolja; s mivel épen e téren oly nagy hiányát érezzük a szakérőknek: kötelességemnek tartottam ismételve felkérni e választásra a tekintetes Akadémia szives figyelmét.

17. Dr. SZÁDECZKY LAJOS egyetemi magántanárt levelező tagúl ajánlja

a) THALY KÁLMÁN, rendes tag.

Van szerencsém levelező tagúl leendő megválasztásra tisztelettel ajánlani történetirodalmunk egyik nagyszorgalmú és jeles szakképzettségű ifjú munkását: Dr. Szádeczky Lajos budapesti egyetemi magántanár és egyetemi könyvtári tiszt urat, a magy. történelmi társulat segédtitkárát, a genealogiai és heraldikai társaság jegyzőjét s a régészeti társulat választmányi tagját. Dr. Szádeczky Lajos már kilenc év óta ernyedetlen buzgalommal foglalkozik a hazai történetbúvárlat terén, mely idő óta tiz kisebb-nagyobb önálló műve, — legtöbbsnyire a XVI. század magyar-lengyel viszonyait: Izabella királynőt és II. Jánost, Báthory István királyt, Békes Gáspárt, Báthory Zsigmondot, Mihály vajdát, Sobieski János királyt és gr. Teleki Mihályt tárgyazó, — látott világot. E munkák tágkörű eredeti forrástanulmányok alapján készülének, s feldolgozott és okmánytáras részekkel birnak. Ezekhez járul Szádeczkynek 10—15 magvas tanulmánya, értekezése különféle történelmi személyekről s tárgyakról, a Századokban, Turulban, Magy. Könyvszemlében, Hadtörténelmi közleményekben stb. kiadva; — nemkülönben számos okmányközlése a Történelmi tárban, Hazánkban; könyvismertetései folyóiratok és hirlapok tárczaiban; történelmi apróbb közlései a Századok minden füzetében, évek óta. (Munkáinak sorozata, a legújabbak kivételével, a mult évi «Tagajánlatok» füzetében le lévén nyomatva, ismételni fölöslegesnek tartom).

Mind e becses történelmi munkák serény és avatott búvárkodó szellem s nem közönséges írói tehetség gyümölcsei — méltók arra, hogy szerzőjüket a tagválasztásnál a t. Akadémia figyelmében részesítse, s megválasztás által jutalmazván, egyszersmind további, még buzgóbb és eredményesebb munkásságra ösztönözze őt, a mit Szádeczkytől bizton várhatni. A föntbbieknél fogva tehát, dr. Szádeczky Lajosnak levelező taggá leendő megválasztását a legmelegebben, benső meggyőződéssel ajánlhatom.

b) ZSILINSZKY MIHÁLY, levelező tag.

Dr. Szádeczky Lajos egyetemi magántanár és könyvtári tiszt, a magyar történelmi társulat segédtitkára, a heraldikai társaság jegyzője, az országos régészeti társulat ig. vál. tagja, ifjabb történetíró nemzedékünk egyik legtevékenyebb és leg-

hivatottabb tagja, a kitől kilencz év óta sűrűn követik egymást a történeti értekezések és önálló művek, melyek beható önálló levéltári kutatásokon alapúlván történet-irodalmunkat előbbre viszik.

Megírta *Mihály vajda* történetét Erdélyben, a mely nemcsak mint történeti mű érdemel elismerést, de a daco-román tendenciákkal szemben actualis érdekű is. *Báthory Zsigmondné* életrajzában Erdélynek a XVI. század utolsó évtizedében való viszonyait ecseteli. *Báthory Istvánról* írott rövid életrajza az egyedüli eddigelé, mely őt, mint erdélyi fejedelmet és lengyel királyt ismerteti. *Békés Gáspár* életrajza új adatok alapján világítja meg Báthory félelmes vetélytársának jellemét és a kor viszonyait; a *gr. Haller-család* történetében is nevezetes mozzanatok tűntetvék fel Erdély XVI. és XVII. századi történelméből.

De mind ezek felett Szádeczky történetirői munkásságának legfőbb érdeme az, hogy történetírásunk egyik eddigelé elhanyagolt részét, a lengyelekkel való összeköttetést, tette tanulmányai tárgyává. Átbúvárolta a lengyel levéltárak nagy részét, s összeállítja a magyar történelemre vonatkozó adatokat. A magyar és lengyel érintkezés történetének legérdekesebb korát, *Báthory István lengyel királylyá választása* cím alatt oly műben ismerteté, mely méltó feltűnést okozott irodalmunkban, s a melyet az Akadémia történelmi bizottsága is kiadásra méltónak talált. E műben Lengyelország államszervezete, alkotmánya, politikai és társadalmi élete alaposan és hiven van visszatükröztetve s méltó bevezetését képezi a kiváló király uralkodása történetének.

Ujabbán *Izabella és János Zsigmond Lengyelországban* (1552—1556) tartózkodásának történetét írta meg s olvasta föl az Akadémiában, melyről eddig történetírásunk mit sem tudott. A munka kiadását az Akadémia elhatározván, az már sajtó alatt is van. Legujabbán pedig *Báthory István hadjáratait az oroszok ellen* írta meg s mutatta be a történelmi társulatban, melyből az I. közlemény a «Hadtörténeti Közlemények»-ben már meg is jelent.

De álljon itt a fiatal szerző műveinek sorozata, mely a fentebbieknek legjobb igazolása leend.

I. Önálló művek.

1. *Mihály havasalföldi vajda Erdélyben*. 1599—1601 Budapest, 1882. IV. 190 lap.
2. *Mihály vajda okmánytára*. Budapest, 1883. 228 lap.
3. *Báthory Zsigmondné, Mária Krisztierna*. Budapest, 1883. 62 lap.
4. *Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király életrajza*. Pozsony, Budapest, 1885. 32 lap.
5. *A gróf Haller-család története, leszármazása és nemzetségekönyve* (nyolcz nemzedékrendi táblával, számos czimerrajzzal stb.). Budapest, 1886. 4r. 35 l.
6. *Békés Gáspár életrajza*. (Megjelent a «Történeti Életrajzok»-ban és külön.) Budapest, 1887. 103 l.
7. *Báthory István lengyel királylyá választása*. 1574—1576. A M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága megbízásából. Okmánytárral. Budapest, 1887. VI. 454 és XLI lap.
8. *Izabella és János Zsigmond Lengyelországban*. (1552—1556.) Kiadja a M. Tud. Akadémia. 97 l. és oklevéltár.

9. *Sobieski és Teleki levelezése.* (Megjelent a «Történelmi Tár»-ban 6 nyomtatott iven.)

10. *Báthory István hadjáratai az oroszok ellen. 1579—1581.* (A «Hadtörténelmi Közlemények»-ben megjelent az I. közlemény; a többi sajtókész.)

II. Történelmi értekezéseinek egy része.

1. *Eger ostromához 1552-ben.* (Ujabb adatok a bécsi állami levéltárból.) Századok, 1880. évfolyam.

2. *A Dlugosz-ünnepély* és lengyel történelmi congressus alkalmából a lengyel irodalmi viszonyok ismertetése. Századok, 1880.

3. *A lengyelföldi levéltárakról,* magyar történelmi szempontból. Lemberg, Przemysl, Tarnow, Krakó levéltáraiból a magyar történelmi anyag összeállítása. Századok, 1881. évf. Két közlemény.

4. *A krakkói Tud. Akadémia kiadványairól,* kimutatva, hogy mennyi van azokban, a mi a magyar történelmet illeti. Századok, 1882.

5. *Báthory István lengyel király titkos terve* a magyar királyságot és erdélyi fejedelemséget illetőleg. Századok, 1882.

6. *A naptárjavítás történetéhez,* háromszázados évfordulója alkalmából. Századok, 1882.

7. *Adalékok a babona és hiedelmek történetéhez.* Századok, 1882.

8. *Fekete Iván.* Smolka: Iwan Czarny cz. lengyel munkájának fordítása. Századok, 1883.

9. *Báthory István emlékirata* a muszka czárhoz 1581-ben, a magyar-lengyel-orosz hadjárat közepén. Századok, 1884.

10. *A pápa békeközvetítése* Báthory István és a muszka cászár között 1581/82. Századok, 1885.

11. *Haller Gábor történetéhez.* Századok, 1886.

12. *Báthory István* és egy magyarországi összeesküvés. (Báthory halálának háromszázados évfordulója alkalmából.) Századok, 1886.

13. *Az 1717-iki nagyszebeni országgyűlés.* Hazánk, 1885.

14. *Erdélyi czimeres nemeslevelek.* Turul, 1888. I. f.

15. *Báthory István könyvészetéhez.* Magyar Könyvszemle. 1887. évf.

Ezekon kívül is számtalan értekezése jelent meg a Századok, Történelmi Tár, Hazánk, Turul, Magyar Könyvszemle, Hadtörténelmi Közlemények hasábjain.

Ezek alapján dr. Szádeczky Lajost az Akadémia tagjai közé való felvételre tisztelettel ajánlom.

18. TÉGLÁS GABOR főreáliskolai igazgatót levelező tagúl ajánlja

PULSZKY FERENCZ, tiszteleti tag.

Levelező tagúl ajánlom a II-ik osztályba Téglás Gábort a dévai m. kir. állami főreáliskola igazgatóját. Ajánlatom indoklására mellékelem Téglás Gábor számos régészeti és természettudományi értekezésének jegyzékét. Ez értekezések nagyobb részben az Akadémia megbízásából iratván, leginkább a Tek. Akadémia folyóirataiban láttak napvilágot.

Fontos adalékokkal járult Dacia megismeréséhez; ő volt a legelső, ki a provincia antik bányászatával tüzetesen foglalkozván számos régi ércz- és kőbányát vizsgált meg, s dolgozott föl tudományosan. Átkutatott számos barlangot, — s ásatván is üregeikben, a *Délkeleti Felföld* praehistoricus lakosságának és a lakosság életmódjának földérítése és megismertetése körül a régészet ez ágának jelentékeny szolgálatakat tett.

Irodalmilag tizenhét év óta működvén, terjedelmes munkássága köréből kiemelem, hogy 1881 óta a Tek. Akadémia egyenes megbízása alapján vizsgálja az erdélyi Érczhegység barlangjait, s ötven néhány barlangot földözött fel és kutatott ki természetrajzi, mint ősrégészeti szempontból.

Főbb tanulmányai a következők:

1. A nádori barlang Hunyadmegyében. (Természettudományi Közlöny, 1879.)
 2. Egy új csontbarlang Bedellő határában. (M. Tud. Akadémia, 1882.)
 3. A Bagolyvár (Buhuj) csontbarlang Stajerlak-Anina határában. (1884. M. Tud. Akad.)
 4. Előleges jelentés a karácsonyfalvi barlangok, s azoknak őstörténelmi jelentősége felől. (M. Tud. Akad.)
 5. Előleges jelentés a boiczai barlangokról.
 6. Az erdőfalvi őstelepek és barlanglakás.
 7. A boiczai barlangok, s azok őstörténelmi jelentősége.
- Ugyanezek megjelentek a M. Tud. Akadémia «Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn» című vállalatában, s részben kiadattak a bécsi cs. kir. geológiai intézet «Verhandlung»-jaiban is.
8. A Közép-Marosvölgy barlangjai. (Földrajzi Közlemények, 1887.)
 9. Ujabb barlangi medve leletek hazánkban. (Fölvizsgáltott a M. Tud. Akadémiában 1884. jún. 23-án, bem. Szabó József.)
 10. Neuere Funde von Ursus spelaeus Blumb. in Ungarn.
 11. A Mamut nyomai Hunyadmegyében. (Földtani Közlöny, 1885.)
 12. A Közép-Marosvölgy őstörténelmi nevezetességű barlangjai. (Orvos-Természettudományi Értesítő. Kolozsvár.)
 13. Egy új csontbarlang a hunyadmegyei Petrosz falu határában s a déli Kárpátok szegélyzetében. (M. Tud. Akad.)
 14. Két csontbarlang hazánk déli vidékéről. (Földtani Közlöny, 1886.)
 15. Ujabb barlangok az erdélyi Érczhegység övéből. I. Zámától Kisbányáig; II. Kisbányától az Ompolyvölgyig eső barlangok. 163 rajz. (A M. Tud. Akad. Math.-Természettudományi Közlemények. XXIII. k. 1. sz.)
 16. Neolithische Höhlen-Funde in Siebenbürgen. (Ausland, 1885.)
 17. Az aggteleki barlang ősembertani szempontból. (Budapesti Szemle, 1883.)
 18. A történelmi korban szerepelt barlangerősségek Hunyadmegyéből. (Századok, 1888. évf.)

A barlangkutatásokkal, most már kapcsolatosan, régóta kutatja a praehistoricus ember nyomait az állatvilágával együtt, — s eddig 350 néhány telepről adott pontos értesítéseket. Ezzel együtt szorgalmasan észlelte Hunyad s a szomszédos vármegyék földjét, népét, úgy hogy párhuzamosan nem csekély föld- és néprajzi anyagot dolgozott föl.

Fontosabb tanulmányai a következők:

19. A kőkorszak nyomai Hunyadmegyében.
20. A nádorvölgyi őstelepek. (Arch. Értesítő.)
21. A hunyadmegyei Erdőhátság föld és néprajzi ismertetése. (Földrajzi Közl.)
22. A tordosi őstelep. (Arch. Értesítő.)
23. A piski-petrozsényi vasút. (Földrajzi Közlemények, 1881.)
24. A Szemenik és környéke Krassó-Szörénymegyében. (Földrajzi Közl., 1884.)
25. Az aninai hegyi vasút és környéke. (Földrajzi Közlemények, 1885.)
26. Ujabb adatok az erdélyi medence ősemlőseihez. (Földtani Közlöny, 1886.)
27. A Petákvölgy őstelepei. (Arch. Értesítő.)
28. Az erdélyrészi medence őstörténelméhez. Kolozsvár 1887. 1—71 l. (Az erdélyrészi őstelepek repertoriuma.)
29. Schliemann Ilios a ősemlékei szempontból. (Budapesti Szemle.)
30. A dévai várhegy, mint őstörténelmi telep. (Hunyadmegyei tört. és régészeti társ. évkönyve.)
31. A Gyógyvölgy sziklaszorosai. (Földrajzi Közlemények, 1887.)
32. Déva legközelebbi környékének őstelepei. (1—16 l. Reáliskolai Értesítő, 1887.)
33. Az ispánlaki nagy bronzlelet. (Múzeum-Egyesület, bölcs-történelmi szakoszt. 1887.)
34. Ujabb őslénytani leletek az erdélyi medenczéből. (Erdélyi Múzeum-egyesület, Math.-Természettudományi szakosztály, 1887.)
35. Rézleletek Erdélyből. (Kézirat. Arch. Értesítő.)
36. Ujabb őslénytani leletek az erdélyi medenczéből. (Erdélyi Múzeum-egyesület, Math.-Természettudományi szakosztály, 1887.)
37. Rézleletek Erdélyből. (Kézirat. Arch. Értesítőnél.)
38. Praehistoricus vasbányászat nyomai Erdélyből. (Arch. Értesítő, 1887.)

A római birtoklás egyik legfontosabb, de talán legkényesebb részét is: a római bányászat archaeológiáját és történelmét ő tevé legelőször tüzetes kutatás tárgyává, s közzétett értekezései a régmúlt időkre élénk világot vető adatot szolgáltatnak a római bányászat topographiájához úgy mint technikájához

Kutatásai közben szorgalmasan gyűjtjén a fölírtos emlékeket is, számos inscriptiót tett közzé.

E tárgyú értekezései a következők:

39. Bányászszobrok a római irodalom idejéből. (Arch. Értesítő. Kivonatokat közölték: «Ungarische Revue» és a «Mittheilungen der Antrop. Gesellschaft in Wien»; a hunyadmegyei tört. és régészeti társ. évkönyve. III. sz.)
40. Bányászatunk őskorából. (Arch. Társulat Évkönyve, 1885.)
41. Praehistoricus arany-, vas- és kőbánya-eszközök.
42. A római márványbányászat Bukován. (39—40. Arch. Közlemények, 1885.)
43. Neue Inschriften aus Dacien. (Archaeologisch-Epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn, 1884.)
44. Ujabb fölírtatok gyűjteménye Dáciából. (Múzeumegylet, Kolozsvár. 1888.)

45. A Boli hegy mint Dák vár Petrozsény mellett. (Hunyadmegyei tört. és régészeti társulat évkönyve. III. k.)

46. A rómaiak bányászata Boiczán és Rudán. (Arch. Értesítő.)

47. A háromszéki aranykincs. (Múzeum-egyesület, Kolozsvár, 1887.)

A Magy. Tud. Akadémia arch. bizottsága által kiadásra elfogadtattak :

48. A rómaiak aranybányászata és temetkezése Zalatna közelében. (8—10 ív szöveg és számos táblarajz.)

49. A kiskaláni római fürdő és kőbányászat.

50. A tordai hasadékoknál lévő római kőbányászat.

51. Sajtó alatt van : Ujabb föliratok Dáciiából.

52. A krásznai aranyrudak, s azoknak bélyegei.

Végül: számos kisebb régészeti közlemény a hunyadmegyei tört. és régészeti társulat I—III-ik évkönyvében.

Könyvismertetések és régészeti jelentések az Archaeologiai Értesítő 1882—87-iki évfolyamában.

Számos tanügyi dolgozat a «Tanáregyesületi Közlöny», a «Magyar Tanügy» és «Nemzet»-ben.

19. MAYER SALAMON bécsi egyetemi tanárt külső tagúl ajánlja

TÓTH LŐRINCZ, rendes tag.

Ezúttal másodizben van szerencsém a M. T. Akadémiának külső tagjai sorába való felvételre ajánlani Mayer Salamon egyetemi tanár és cs. k. kormánytanácsos urat, mint azt a kitünő jogtudóst, s különösen a büntető jogtan egyik első rangú művelőjét, a ki hazai jogi haladásunk eredményei iránt a legnagyobb részvétellel s rokonszenvvel viseltetik, s azokat a külfölddel folyton s ernyedetlen szorgalommal ismerteti, úgy önálló nagyobb művekben, mint a különféle szaklapokban.

Dr. Mayer Salamon munkáinak tömege a jogtudomány mezején egész könyvtárt képez, s e munkák jókora része Magyarországra vonatkozik, s oly irányú, hogy hazánk jogéletének fejlődése iránt az egész európai tudós világ érdeklődését ébren tartsa, s a magyar névnek e téren is tiszteletet szerezzen. Véleményem szerint ez a legfőbb minősítés arra, hogy az Akadémia külső tagjává megválasszassék

Nagyobb munkáit újra felemlítem : Ezek :

1. Zur Reform des Strafprocesses (4 kötet, 1870—72. Frankfurt).
2. Geschworenengerichte und Schöffengerichte (1872. Frankfurt).
3. Entwurf einer deutschen Strafprocessordnung (1874. Frankfurt).
4. Handbuch des österr. Strafprocessrechtes (4 kötet, 1878, 1881, 1884, Bécs).
5. Streiflichter auf dem gegenwärtigen Strafprocess nach dem Stande der wesentlichen europ. Gesetzgebungen (Leipzig, 1886).
6. Die Reformbestrebungen auf dem Gebiete des österr. Strafprocesses (Bécs, 1874). Akadémiai székfoglaló.
7. Der Entwurf eines Strafgesetzes für das Königreich Italien (Bécs, 1877). Mancini olasz igazságügyminiszter felszólítására iratott és olaszra is fordított.
8. Zur Reform des ungarischen Strafprocesses. Eine Codificationsstudie (Bécs, 1885). Ebben a Csemegi-féle javaslat van ismertetve s bírálva.
9. Der Entwurf II. einer Strafprocessordnung für Ungarn (Bécs, 1886). — Ez

utóbbi kettő igen becses segédmunka a büntető eljárás folyamatban levő kidolgozásánál.

10. Das ungarische Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen (Bécs, 1878, 313 lap).

Ezenkívül elárasztotta a német, francia, olasz szaklapokat tartalmazó, időszéri cikkekkel ismertetésekkel, bírálatokkal, különös tekintettel mindenkor a magyar büntető jogra, különösen pedig a Pester Lloydban s a Magyar Igazságügyben is értékes cikkei jelentek meg az utóbbiról.

A tavalyi ajánlatomban bővebben közlött munkái sorozatát kiegészítem még azóta megjelent munkáinak felemlítésével.

Beiträge zur Vertheidigung des Jury. (1888.)

Der Entwurf eines Strafgesetzes für das Königreich Italien. (Zanardelli-féle vázlatra vonatkozó, Berlin, 1888.)

Ein Besuch im Landesuchthaus zu Ilava in Ungarn. (Külön lenyomat a Gerichssaalból).

Mayer tanár úr ugyanis múlt évben beutazta hazánkat s átnézte fegyintézetünket, hogy saját tapasztalása után annál alaposabban szólhasson azokról.

Megjegyzem még, hogy Mayer Salamon úr a magyar büntető jog s eljárás tanára is a bécsi cs. k. keleti akadémián, s a magyar nyelvet jól érti, szorgalmasan tanulja és műveli, ezzel is bizonyítva meleg rokonszenvét hazánk iránt, melynek akadémiájában neki, legmélyebb meggyőződéseim szerint, méltó helye van. Ezek okaim, melyeknél fogva őt e jól megérdemelt helyre ismételve ajánlom, erős meggyőződéssel, hogy e kitüntetés még inkább fogja nevelni szorgalmát s érdeklődését, azt, mit ekkorig csupa rokonszenyből s jó akarathból teljesített, az elvállalt kötelesség színvonalára emelvén.

A III-dik osztály részéről.

20. GÖNCZY PÁL levelező tagot tiszteleti tagúl ajánlja

TÖRÖK JÓZSEF, rendes tag.

Gönczy Pál vallás- és közoktatásügyi államtitkár éppen egy fél század óta működik soha sem lankadó szorgalommal, — melyet még csak egészségi változás sem szakított tartósan félbe — a tanügy terén, s a legalsó fokon, a magántanítóságon kezdve, felküzdötte magát az államtitkárságig. A tanügy emberei országszerte elismeréssel adóznak Gönczy Pál sikeres fáradozásainak s érdemeinek, félszázados jubileumot rendezve a napokban, a különben veleszületett szerénységénél fogva az ünnepeltésre nem vágyó igénytelen férfiúnak. Azt hiszem, az Akadémia sem tagadhatja meg ez alkalommal az ünnepelt férfiútól az elismerést, s így őt tiszteleti tagúl ajánlani annyival inkább bátorodom, minthogy az akadémiái levelező tagságot jelentékeny irodalmi munkásságával már régen kiérdemelte.

21. HÖGYES ENDRE levelező tagot rendes tagúl ajánlja

TÖRÖK JÓZSEF, rendes tag.

Dr. Hógyes Endre egyetemi r. tanár exact orvosi buvárlataival, s irodalmi munkásságával immár közelismerést vívott ki magának nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is, s így őt rendes tagúl ajánlani újlag kötelességemnek ismertem. Irodalmi dolgozatainak hosszú lajstroma közzététetett a múlt évi Tagajánlásokban, így azokat újlag felsorolni feleslegesnek tartom.

22. KOCH ANTAL levelező tagot rendes tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF, rendes tag.

Az alapszabályok szerint az érdemesebb levelező tagok közül választandók a rendesek, és így valóban kötelességet mulasztanék, ha fel nem hívnám az osztály figyelmét egy oly buzgó és hivatottsággal oly huzamos időn át működő levelező tagra, mint dr. Koch Antal, a kolozsvári egyetemen az ásványtan tanára, ki 1875 óta mint levelező tag sok és becses munkát bocsátott közzé.

Önálló munkái közül csak kettőt említek meg :

1. A Duna jobbpartjának trachitképletei. Kiadta a M. T. Akadémia.

2. Erdély ásványainak kritikai átnézete. 1885. Kolozsvár.

Értekezései hosszú sorából szintén csak néhányat említek :

a) Erdély alsó tertiér echinid-faunájáról. 1884.

b) Pseudobrookit, egy új ásványfaj.

c) Geologiai közlemények a Frusca Goráról. 1882.

d) Szolnok-Doboka megyében folytatott földtani részletes kutatás.

e) Erdély felső tertiér üledékeinek echinidjei. 1887.

f) Kolozsvár és Torda közti területen folytatott részletes felvétel. 1887.

Az akadémiai Almanach évről-évre közli munkássága termékeinek hosszú sorát. Itt csak figyelmeztetésül hozom fel ezeket.

Miután munkássága folytonosságában minden ok van megbízni, dr. Koch Antalt teljesen minősítettnek tartom arra, hogy a III. osztályba rendes tagúl ajánljam.

23. KÖNIG GYULA levelező tagot rendes tagúl ajánlja

a) HUNYADY JENŐ, rendes tag.

Dr. König Gyula urat, mint az Akadémia III. osztályának levelező tagját, ugyanezen osztály rendes tagjául ajánlom, a tekintetes osztály nagybecsű figyelmébe ajánlva mindazon indokokat, melyek engem ezen ajánlásnál vezérleltek.

a) A tekintetes osztály Dr. König Gyula urat már két ízben igen is megtisztelő megbízatásban részesítette, a mennyiben a Matematikai Értesítő szerkesztésével, azután egy nagyobb szabású matematikai munkának a megírásával megbízta.

b) Az 1884. nagygyűlésen egyik nagybecsű értekezését a Bézsán-féle pályadíjjal jutalmazta meg.

c) Végre tekintethe veendő ajánlottnak rendkívüli nagy tevékenysége a matematikai irodalom terén, melyet nemcsak magyar nyelven az Akadémia publikációiban, hanem külföldi szaklapokban is kifejtett s melyet az alantabb közzétett czímsorozat bizonyára csak hézagosan illusztrálhat, ha kiváltkép szem előtt tartom, hogy abban Dr. König Gyula úrnak csak azon munkásságára voltam tekintettel, melyet levelező taggá való választása (1880.) óta kifejtett.

A nevezett időszak óta a következő munkái jelentek meg :

a) A másodrendű és két független változót tartalmazó parciális differenciál-egyenletek elmélete. (A M. Tud. Akadémia nagygyűlésén a Bézsán-díjjal kitüntetett pályamunka.)

b) Analízis. Bevezetés a matematika rendszerébe. (A M. Tud. Akadémia megbízásából írta König Gyula.) I. kötet.

c) Értekezések a math. tudományok köréből. (Kiadja a M. Tud. Akadémia.)

«A racionális függvények általános elméletéhez.» 1880.

«A resolvensek elméletéhez.» 1880.

«A Hamilton-féle rendszerek és az elsőrendű parciális differenciál-egyenletek elmélete.» Székfoglaló, 1881.

«Az algebrai egyenletek elméletéhez.» 1881.

«A dinamika alap-egyenleteiről.» 1887.

d) A Matematikai és Természettudományi Értesítőben :

«A hatványsorok egy tulajdonságáról.» 1883.

«Az alternáló csoportról.» 1883.

«Taylor sorának érvényessége feltételeiről.» 1884.

«Egész függvények tényezőkre bontása, ha az együtthatók tetszőlegesen.» 1884.

e) A «Mathematische Annalen» című folyóiratban :

«Ueber Reihenentwicklung nach Besselschen Functionen.» Bd. 17.

«Ueber endliche Formensysteme in der Theorie der rationalen Functionen.

Band 18.

«Zur Theorie der Resolventen » Bd. 18.

«Beiträge zur Theorie der algebraischen Gleichungen.» Bd. 21.

«Ueber eine Eigenschaft der Potenzreihen.» Bd. 23.

«Ueber die Bedingungen der Gültigkeit der Taylorschei Reihe.» Bd. 23.

«Ueber die Integration der Hamiltonschen Systeme und der part. Differentialgl. erster Ordnung.» Bd. 23.

«Ueber die Integration simultaner Systeme partieller Differentialgleichungen mit mehreren unbekannt Functionen.» Bd. 23.

«Theorie der partiellen Differentialgleichungen zweiter Ordnung mit zwei unabhängigen Veränderlichen.» Bd. 24.

«Ueber eine Integration der Fundamentalgleichungen der Dynamik.» Bd. 31.

b) SZILY KÁLMÁN, rendes tag.

A III. osztályba rendes tagúl ajánlom dr. König Gyula levelező tagot, a M. Tud. Akadémia kiadásában megjelenő *Mathematikai és Természettudományi Értesítő* szerkesztőjét.

Mathematikai irodalmunknak jelenleg König Gyula a legtevékenyebb munkása. Levelező taggá választása óta számos értekezésén kívül: 1. *Algebrájával*, 2. Az Akadémia megbízásából készülő nagy kézikönyvének az *Analízis*-nek I. kötetével, 3. A *Differenciál-egyenletekről* írt korszorús pályamunkájával gazdagította irodalmunkat.

Ajánlatom támogatására megemlítem, hogy a Vész János és Petzval Ottó halálával megüresült két rendes tagsági hely közül még csak az egyik van betöltve, úgy, hogy a tiszta mathesisnek jelenleg csak egyetlen egy képviselője van a rendes tagok sorában.

24. THANHOFFER LAJOS levelező tagot rendes tagúl ajánlja

MIHALKOVICS GÉZA rendes tag.

Dr. Thanhoffer Lajos orvos-sebész tudor, műtő, egyet. ny. rk. tanár, az állatorvosi tanintézetben az élettan és szövettan ny. r. tanára, ugyanott h. igazgató, a M. Tud. Akadémia lev. tagja; a természettudományi társulat választmányi és alapító-, a k. orvosegyesület rendes, az orvosi könyvkiadó társulat rendes

tagja stb., szül. Szabolcsmegyében Nyírbátorban 1843. nov. 23-án. Algyimnasiumi tanulmányait Nagykárolyban, a felgyimnasiumit a pesti kegyesrendiek gymnasiumában, orvosi tanulmányait pedig a budapesti egyetemen végezte. Orvosi és sebészi tudori oklevele megszerzése után bold. Balassa mellett, majd ennek halála után Kovács József egyet. tanár mellett műtőnövendék s két év után egyetemi élettani tanársegéd, majd 1870-ben egyetemi magántanár s 4 évi tanársegédkezdése után 1872-ben az állatorvosi tanintézetben Ő Felsége által az élettan és szövettan ny. r. tanárává neveztetett ki; végre 1881-ben az orvostanári testület ajánlatára Ő Felségétől az egyetemi ny. rk. tanári czímet és jelleget nyerte. Már medicus korában három szövettani egyetemi pályadíjat nyert s 1876-ban a kormány költségén, ismerete körének tágitására, külföldön tett tanulmányi utat; mintegy 20 év óta önálló kutatásokat tesz s Akadémiánknak 1880 óta levelező tagja.

Dr. Thanhoffer Lajos tanár dolgozatai: 1. A Malpighi-féle edények, vagyis a rovarok epe- és húgyelválasztó szervei. A m. orvosok és természetvizsgálók XIII. nagygyűlésének évkönyvében; 2 színes lithograph. táblával.

2. Az agyműködés befolyása az érverésre. Orvosi hetilap 1870. febr. 2. 5. sz. s németül:

Der Einfluss der Gehirnthätigkeit auf den Puls. Egy könyomatú táblával. Pflüger Archivja XIX. kötete. 1870.

3. A béka nyombélbeli felhámsejtjeinek csilló mozgásairól. Orvosi hetilap 1872. 3. sz. s németül:

Über die Ciliarbewegung des Zottenepithels in Duodenum des Frosches. Allgem. med. Centralzeitung Nr. 7. 1872. Berlin.

4. Adatok a zsírfelszívódáshoz s a vékony bélbolyhok szöveti szerkezetéhez; a M. Tud. Akadémia kiadványa 1873; németül:

Beiträge zur Fettresorption etc. Pflüger Archivja. Bonn, 1874.

5. A szájpad és a nyelv tapintási végkészüléke. Orvosi hetilap 1873. 12., 14. számok.

6. A gerinczcsigolya közti dúcsejtek szerkezetéről. Orvosi hetilap 1875. 13. sz. s németül:

Über den Bau der spinalen Ganglienzellen. Centralblatt f. d. med. Wissenschaften. 1875. Berlin.

7. A szív koszorús edényeinek megtelődéséről. Természettud. közlöny 1873. V. kötet. 49. füzet.

8. Adatok a kötanyag és lob kérdéséhez. Orvosi hetilap 10. sz. 1873. s németül:

Beiträge zur Histologie der Hornhaut. Allgem. med. Centralzeitung Nr. 46. Berlin 1873.

9. Adatok a szemporczhártya élet- és szövettanához. A Magy. Tud. Akadémia 1875. évkönyvében. XII színes könyomatú táblával; s németül:

Beiträge zur Physiologie und Histologie der Hornhaut. Virchow Archivja 63. kötet. Berlin.

10. Mindkétoldali bolygóideg erőművi izgatása embernél. Orvosi hetilap 1875. 17. sz., s németül:

Mechanische Reizung beiders. Nerv. Vagi beim Menschen. Centralblatt f. d. med. Wissenschaften. Berlin 1875.

11. A vérről és a vérkeringésről. Természettudományi közlöny 1875.

12. A zsír első útja ;
13. Az üterek nedvhézagai ;
14. A gerincesigolya közti dűrzsejtek ; mindhárom a M. Tud. Akadémia kiadványai közt. 1876. VII. köt. IV. szám ; s németül :
Histologische Mittheilungen. Centralbl. f. d. med. Wissensch. Berlin 1876.
15. Vizsgálatok a tenyészbénaság lényege fölött. Magyarul és németül egy füzetben, fametszetekkel ; kiadta a földm., ipar és kereskedelmi minisztérium 1876.
16. A módosított Marey-féle érlökészjelző s az azzal tett kísérletek. Orvosi hetilap 1876. decz. 17. 51. sz.
17. Jelentés külföldi utazása alatt tett tapasztalatairól. Kiadta a földmiv., ipar és keresk. minisztérium. Fametszetekkel. 1877.
18. Az érlökésről. A M. Tud. Akadémia kiadványa. Fametszetekkel és egy könyomatú táblával. 1879 ; s németül :
Über ein modificirtes Marey'sches Sphygmographian und die damit angestellten Untersuchungen. Zeitschrift f. Biologie. Bd. XV. 1879. Lithographált táblákkal.
19. Érlökés fénygörbékben. Orvosi hetilap 1876. szept. 17. 18. sz.
20. Az érverés katakrot emelkedéseinek okairól. Orvosi hetilap 1879. 38., 39. sz.
21. A gyuladásról. Orvosi hetilap 1877. 44. sz. ; s németül :
Über Entzündung. Centralblatt f. d. med. Wissensch. 1877. Nr. 49. Berlin.
22. A gyuladásról önálló kísérletek és vizsgálatok alapján. A M. Tud. Akadémia kiadványa. 1879.
23. A táplálkozásról. 3 népszerű előadás. A Természettudományi Társulat kiadványa. 21 fametszettel. 1877.
24. A mikroszkop és alkalmazása. 82 ábrával. 1880. Szerző kiadása ; és németül :
Das Mikroskop und seine Anwendung. Enke kiadása. Stuttgart. 1880.
25. Adatok a harántcsíkú izmok szerkezetéhez és ideg-végződéséhez. Akadémiai székfoglaló értekezés. Egy negyedretű könyomatú táblával. 1881 ; s németül :
Beiträge zur Histologie und Nervenendigung der quergestreiften Muskelfasern. Archiv f. mikroskopische Anatomie 1882.
26. Egy vízzel elárasztható kés. Orvosi hetilap 1880. 45. sz. ; s németül :
Ein Irrigationsmesser zur Anfertigung mikroskopischer Schnittpräparate. Archiv f. mikroskop. Anatomie 1881.
27. A tenyészbénaságról, kórszövetteni vizsgálatai alapján. Kiadta a földm., ipar és kereskedelmi minisztérium, 1882. 12 színes könyomatú táblával ; s németül
Über Zucht lähme, nach eigenen pathologisch-histologischen Untersuchungen 1882 ; szintén a földm., ipar és keresked. minisztérium kiadványa, 12 színes könyomatú táblával. 1882.
28. Helyreigazító észrevételek stb. M. Tud. Akadémia kiadványa. XII. köt. 1882
29. A nagyítókról és a mikroskopról. Népszerű előadás. A Természettud. Társulat kiadványa. 1882.
30. Egy új idegvégkészülék a vékonybelekben. Orvosi hetilap 1883 ; s németül :
Ein neuer Nervenendapparat im Dünndarm. Centralbl. f. d. med. Wissenschaften 1883. Nr. 3.
31. Az összehasonlító élet- és szövettan alapvonalai. 668 old. 196 ábrával. Kiadta a földmiv., ipar és keresked. minisztérium. Budapest. 1883. A kir. orvos-egyleti *Balassa*-díjjal jutalmazott mű ; s németül :

Grundzüge der vergleichenden Physiologie und Histologie. Enke kiadása. Stuttgart, 1885. 752 lap, 195 ábrával.

32. Adatok a központi idegrendszer vizsgálati módszeréhez. A M. Tud. Akadémia Értesítője 1884. III. köt.; s németül:

Beitrag zur Untersuchungstechnik des Centralnervensystems. Mathem. Naturwiss. Berichte aus Ungarn. B. III.

33. Eszközök és vizsgálatok. A M. Tud. Akadémia kiadványa. Math. és természettud. Értesítője XVI. köt. IV. 1886; s németül:

Apparate zu mikroskopischen Zwecken. Centralblatt f. Physiologie 1887. Nr. 3.

34. Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez. A magy. tud. Akadémia külön kiadványa. 1887. I. 8 színes könyomatu táblával.

35. Adatok a központi idegrendszer szerkezetéhez. Magy. Tud. Akadémia mathem. és természettud. Értesítője V. kötet. 1887. A bpesti kir. orvosegylet *Balassa*-díjával kitüntetett mű; s németül:

Beiträge zur feineren Structur des centralen Nervensystems. Centralbl. f. Physiologie. 1887. Nr. 2.

36. Ujabb módszer mikroskopi idegsejt-készítmények előállítására. Orvosi hetilap 1887. nov. 20. 47. sz.; s németül:

Neuere Methoden zur Präparation der Nervenzellen. Zeitschr. f. wissenschaftl. Mikroskopie. Bd. IV. 1887.

37. Über Zuchtlähme nach eigenen pathologisch-histologischen Untersuchungen. Második bővített kiadás. Megjelent Perles Mórnál. Bécs, 1888.

38. Az állatorvosi tudomány és állatorvosi tanintézetünk története. Kiadta a földmív., ipar és keresked. minisztérium. 1888.

39. Az állatok mechanikai műszerei. Graber V. után a Természettud. Társulat megbízásából fordítva s részben átdolgozva. Készen sajtó alá rendezve.

Ezekon kívül több apróbb közlemény jelent meg az Orvosi hetilapban, a Természettudományi közlönyben, a Biolog. Centralblattban, a Centralblatt f. Physiologieban (a mely két utóbbiban dr. Thanhoffer L. a magyar élettani s szövettani búvárlatokról referál), továbbá a Veterinariusban, s végül munkatársa a Bécsben megjelenő Encyclopädie der Thierheilkunde-nek, a szövettani s mikroskopi részt illetőleg.

Dr. Thanhoffer Lajos tanár már tanársegédi idejében kitűnt görcsövezési technikája és fáradtságos kutatásokon alapuló jeles dolgozatai által a finomabb anatomia és szövettan köréből. Mint tanár a legnagyobb buzgósággal és credmény-nyel művelte a szövettant és élettant, s még a külföldön is nagy elismerésben részesült dolgozatokat közölt, a mit azon ritka körülmény is bizonyít, hogy egyik jeles dolgozata (17. szám) német nyelven második kiadást is ért, jó neve útján pedig egyéb munkáira is, pl. élettanára és szövettanára német kiadót talált. Két ízben a m. kir. orvosegylet által a Balassa-féle jutalomdíjban részesítetett, egyszer az élettanáért, másodizben a központi idegrendszer szerkezetéről tett vizsgálatokért. Munkáinál nemcsak a nagy szám, de a benső marado érték érdemel kiváló elismerést, mert mind saját exact vizsgálatokon alapulnak s a szövettan és élettan legkülönbözőbb ágaiban széles alapokon nyugvó szakismeretekről tanúskodnak. Méltó, hogy a t. Akadémia kiváló szakférfiú és tudós irányában elismerésének rendes tagul megválasztása által juttasson elismerést.

25. Dr. DADAY JENŐ m. nemzeti múzeumi segédőrt levelező tagúl ajánlja
CHYZER KORNÉL, levelező tag.

Dr. Daday Jenő urat van szerencsém a t. Akadémia III. osztályának levelező tagúl ismételve ajánlani.

Dr. Daday bölcsészettudor, okl. középtanodai tanár, jelenleg nemzeti múzeumi segédőr, több éven át segédje volt az állat- és összehasonlító boncztan tanárának a kolozsvári egyetemen s később ugyanott, mint egyetemi magántanár 7 féleven át tartott előadásokat «A belvizi gerincztelen állatok tanából». — Tanulmányainak bővítése céljából a közoktatásügyi miniszter úr 1885-ben kiküldte a nápolyi állattani állomásra, hol egy éven át bűvárkodott. Jelen állásában, mint múzeumi segédőr 1887 óta működik.

Irodalmi munkásságát édesvizeink legapróbb állatainak tanulmányozásával kezdte meg, s e téren sok érdekes új állatfaj ismeretével gazdagította a tudományt általában és különösen hazai irodalmunkat. De a magasabb állat-alakokra, valamint az állatboncztanra is kiterjesztette figyelmét. Az erdélyi részek denevér faunáját behatóan ismertette s ott egy új fajt is talált. Kiválóan értékes a nápolyi állattani állomáson végzett tanulmányai alapján irt, s azon intézet évkönyveiben német nyelven is megjelent dolgozata, a Tintinnodeák magánrajza, melyben két új genussal s 29 új fajjal gazdagította a tudományt.

Egyik dolgozatát «A szabadon élő evezőlábú rákok magánrajzát» a M. T. Akadémia 1882-ben a Vitéz-féle pályázaton dicsérettel tüntette ki. Egy másik dolgozatával «A Hexantra polyptera boncz-, szövet- és élettani viszonyai» ismertetésével a Természettudományi Társulat 1884-iki pályázatán 300 frt jutalmat nyert. Ezekon kívül a Természettudományi Társulat nyílt pályázaton megbizta «A magyarországi ágastapogatójú rákok magánrajzának» megírásával, s miután ezzel elkészült újabb megbizást kapott «A magyarországi Myriopodák monographiájának» megírására. Az állattan különböző köreibe vágó igen számos munkái a következők:

1. Adalékok a Rotatoriák ismeretéhez. (Erdélyi múzeum-egylet Évkönyvei 1877. 1. rajzlappal.)
2. A Rotatoriák himeiről. Tudori értekezés, 1877. 1. rajzlappal.
3. A lótetű táplálkozás-módjáról. (Kolozsvári orv. term. Értesítő, 1878.)
4. A Gryllotalpa vulgaris L. élődi fonalférgei. (Ugyanott, 1879. 1. rajzlappal.)
5. Oecistes crystallinus Ehr. (Természetrzaji füzetek, 1879. III. k., két rajzlappal.)
6. Rana esculenta L. var. ridibunda Pall. (Kolozsvári orv. term. Értesítő, 1879.)
7. A pesterei barlangban tett kutatások eredménye. (Ugyanott, 1880.)
8. Észrevétel dr. Primics «Ósemlősök csontjai a pesterei barlangból» című cikkére. (U. o., 1880.)
9. A magyarországi álskorpiók. (U. o., 1880.)
10. Az álskorpiók vérkeringési szervéről. (Természetrzaji füzetek, IV. k. 1. rajzlappal.)
11. Jelentés az Erdélyi múzeum-egylet megbizásából 1881. évben tett crustaceologiai gyűjtések eredményéről. (Kolozsvári Orv. term.-tud. Ért., 1881.)
12. Az álskorpiók boncztana. (U. o., 1882. 6. rajzlappal.)
13. Adatok Kolozsvár és környéke Crustacea-faunájának ismeretéhez. (U. o., 1882.)
14. Adatok a Sz. Anna és Mohostó faunájának ismeretéhez. (U. o., 1883.)

15. Két érdekes állatfaj Arad város faunájából. (U. o., 1883.)
16. A *Spalax typhlus*, Pall. hazai elterjedésére vonatkozó irodalmi adatok. (U. o., 1883. 76—80 l.)
17. Új adatok a kerekcső-féreg ismeretéhez. M. Tud. Akad. mathm. term.-tud. Ért., I. k. 8—9. f.
18. *Ichtydium Entzii*, n. sp. a kolozsvári édesvízi fauna egy új alakja. Természetr. füzet. V. k. 1. rajz.
19. A *Peronospora viticola* ügyében. Erdélyi gazda, 1883. évf. 2-ik sz.
20. Egy kép a régi könyvek állatvilágából. Nemzeti nőnevelés, 1882.
21. A magyar állattani irodalom ismertetése. 1870-től 1880-ig bezárólag. Budapest, 1882.
22. Adatok a dévai vizek faunájának ismeretéhez. Kolozsv. Orv. term.-tud. Ért., 1884. 1. rajz.
23. Mikroskopisch präparirte Polythalamien aus continentalen Salzwässern. Math. naturw. Berichte aus Ungarn, I. k.
24. Beiträge zur Kenntniss der Crustaceen-Fauna von Klausenburg und Umgebung U. o.
25. Neue Beiträge zur Kenntniss der Räderthiere. U. o.
26. Házi állataink eredetéről. Kolozsvári Orv. term.-tud. Ért., 1883. Népszerű szak. 5. sz.
27. Adatok a Retyezát tavai Crustacea-faunájának ismeretéhez. Term.-rajz. füzet., VIII. k. 1. rajz.
28. Adatok a cilioflagellaták ismeretéhez. M. Tud. Akad. Értekezések, XIII. k. 15. sz. 1883.
30. Ueber eine neue Polythalamie der Kochsalztümpel bei Déva in Siebenbürgen. Zeitschr. für. wiss. Zoologie, 40. Bd. 1. rajzlap.
31. Catalogus Crustaceorum faunae Transylvaniae. Orv. term.-tud. Ért., 1884.
32. Új adatok a kerekcső-féreg ismeretéhez. M. Tud. Akad. mathm. term.-tud. Közl., 19. k. 2. sz. 1. rajz.
33. A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Közlem. 19. k. 5. sz. 4. rajz.
34. A Balaton titkai. Orv. term.-tud. Ért. 9. évf. népsz. szak. 4. sz.
35. Újabb adatok Kolozsvár és Erdély Crustacea-faunájának ismeretéhez. Orv. term.-tud. Ért. 9. évf.
36. Előleges jelentés az Erd. múzeum-egylet igazg. választmánya megbízásából az 1884-ik év nyarán tett chiropterologiai gyűjtések eredményéről. U. o. 1885.
37. Faunistikai följegyzések Erdélyből. U. o. 1885.
38. Új állatfajok Budapest édesvízi faunájából. Term.-rajz. füzet. 9. k. 1. rajz.
39. Adatok a Balaton-tó faunájának ismeretéhez. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Ért. 3. k. 6—7. f.
40. Adatok Magyar- és Erdélyország néhány édesvízi medencéjének nyílt-tükri faunájához. Orv. term.-tud. Ért. 1885.
41. Jelentés az 1884. év nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaologiai kutatások eredményéről. M. Tud. Akad. Mathm. term.-tud. Közlem. 20. k. 3. sz.
42. Az *Evadne tergestina*, Cl. barnás-zöld festék sejtjei. Orv. term.-tud. Ért. 1886.
43. Einiges über F. v. Stein Cilioflagellatengattung *Cenchridium*. Zoolog. Anzeiger, 1886.

44. Ein kleiner Beitrag zur Kenntniss der Infusorien-Fauna des Golfes von Neapel. Mittheil. aus d. Zoolog. Station zu Neapel 6. B. 4. H. 1 Tafel.

45. A Hexarthra polyptera Schm. boncz-, szövet- és élettani viszonyai. Term.-rajz füz. 10. k. 2 rajzl.

46. A Tintinnodeák szervezeti viszonyai. M. Tud. Akad. Math. term.-tud. Közlemények. 22. köt. 4. sz. 2 rajzl.

47. Nápolyi levelek. Tárcazacikkek. «Ellenzék» 1885. okt. nov. és decz.

48. Nápoly életéből. Népszerű felolvasás a «Kecskeméti felolvasó társaság» estélyén. «Kecskeméti lapok», 1887.

49. Az átidomulásról (Virchow után) Természettud. közlöny 219, 220. füzet, 1887.

50. Uj adatok Erdély denevér-faunájának ismeretéhez. 1 rajzl. M. Tud. Akadémiai Értekezések 16. köt. 7. szám.

51. Monographie der Familie der Tintinnodeen. 4 rajzl. Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel. 7. Bd. 4. H.

Sajtó alatt vannak:

1. A magyarországi ágastapogatójú rákok magánrajza. A kir. m. term.-tud. társulat kiadásában.

2. A magyarországi Branchipusfajok áttekintése. A M. Tud. Akadémia III. osztályának ülésén bemutatott dolgozat.

3. A nápolyi öböl Dinoflagellátáinak rendszeres áttekintése. A Természetrajzi füzetek legközelebbi füzetében.

4. Egy érdekes Cercária-alak a nápolyi öbölből. U. o.

5. Egy új szívóázalékállatka a nápolyi öbölből. U. o.

A fentebbiek alapján Dr. Daday Jenő urat mint ritka tevékenységű s ismert képzettségű zoologust ujjalag ajánlom a t. Akadémia figyelmébe.

26. LÓCZY LAJOS műegyetemi tanárt levelező tagúl ajánlja

SZABÓ JÓZSEF, rendes tag.

Az alapszabályok szerint a jeles munkálkodásuk által kitűnt magyar tudósok és írók vannak képesítve arra, hogy levelező tagokul választassanak be az Akadémiába. A geologia széles mezején Lóczy Lajos úr oly érdemeket halmozott fel, melyek nevét széles körben dicséretesen ismeretessé tették.

Mint geolog és különösen a magyarhoni geológiai intézet volt tagja, számos közleményben tette le honunk egyes vidékeinek, s különösen Bihar és Arad keleti hegyes tájának alapos megismertetését. Mind ezek megjelentek részint a Földtani intézet, részint a Földtani társulat kiadványaiban.

Nemzetközi fontosságú azon nagy műve, melyet a Természettudományi Társulat adott ki «A kínai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírása, 1886.» hol a kínai birodalom geográfiai megismertetéséhez egy önálló térképpel, melyen új adatok vannak érvényesítve a gr. Széchenyi Béla expedíciójából, járult. Még inkább világirodalmi lesz azon tudományos eredmény, mely a gr. Széchenyi Béla expedíciójának leírásában Lóczy Lajos geológiai s paleontológiai dolgozatából fog ezen munkára háramlani, melynek részletei előttünk többé-kevésbé ismeretesek.

Ő mint a geologia tanára, a budapesti politechnikumon a tanítási pályán is

épen oly buzgóságot és sikert tanúsít, mint a kutatás terén, és e produktív tudományos tevékenység még hosszú folytonosságot ígér, ennél fogva magas fokban bírja azon kvalifikációt, mely egy levelező tag megválasztásához fűződik.

27. PASZLAWSZKY JÓZSEF budapesti főreáliskolai tanárt levelező tagúl ajánlja

HORVÁTH GÉZA, levelező tag.

Paszlavszy József budapesti főreáliskolai tanár és a kir. magy. természettudományi társulat titkára, már közel két évtized óta szakadatlanul, nagy szorgalommal és kiváló sikerrel működik a természetrajzi és nevezetesen az állattani szakirodalom terén. Ebbeli működése főleg három irányban nyilvánul és mindenütt derekasan beválik; mert az ajánlott akár úgy, mint tanügyi és tankönyv-író, akár úgy, mint népszerűsítő vagy mint önálló buvár egyaránt jeleskedik.

Tanügyi cikkeiben, melyek leginkább a természet- és földrajzi szakoktatás kérdéseivel foglalkoznak, mindenütt szerencsésen egészítik ki egymást egyfelől az alapos szakember tudása, másfelől a gyakorlati tanférfi tapasztalata.

A középiskoláknak szánt állattani és földrajzi tankönyvei mind beható szakismerettel, helyes paedagogiai érzékkel és kifogástalan magyarsággal vannak írva, a mit, sajnos, nem minden tankönyvünkről lehet elmondani. E tankönyvei középiskoláinkban általános használatban vannak s eddig már több kiadást értek.

De legnagyobb érdeme van Paszlavszy úrnak, mint a természettudományok népszerűsítőjének, és bizvást állíthatjuk, hogy ő legjelesebb népszerű természettudományi íróink közé tartozik. E téren kifejtett munkássága 1870-től kezdve becses dolgozatok és cikkek egész sorával gazdagította irodalmunkat. A kir. magy. természettudományi társulat szép sikereiben nem csekély érdeme van Paszlavszy úrnak, a ki már 1877 óta a társulat egyik titkára, és mint ilyen a legnagyobb odaadással, buzgalommal és szakértelemmel szolgálja a hazai természettudományi kultúra és irodalom ügyét.

A tanári szék és titkári hivatal bokros teendői mellett Paszlavszy úr azonkívül még önálló tudományos kutatásokkal is foglalkozik. Szakmáját kivált a gubacsdarázsok biológiája képezi, a melynek hazánkban jóformán ő az egyedüli szakavatott buvára, s a melynek köréből már több érdekes fölfedezéssel és megfigyeléssel gyarapította a tudományt. E tekintetben különös említést érdemel jeles dolgozata a rózsagubacs fejlődéséről.

Tekintve eme sokoldalú és sikeres tudományos működését, van szerencsém Paszlavszy József urat a III-ik osztály levelező tagjául ajánlani. Az akadémiai ügyrend a belföldi tanokul ajánlottakra nézve azt köti ki, hogy műveik sikeres önálló buvárkodásról és az illető szaktudománynak magyar nyelven való fejlesztéséről tegyenek tanúságot. Paszlavszy úr irodalmi működése e föltételeknek teljesen megfelel, s az Akadémia az ő megválasztásával csak méltó elismerését fejezné ki azért a fáradhatatlan, lelkes és szakavatott munkásságért, a melyet ő a természettudományok magyar nyelven való fejlesztésére és terjesztésére már közel két évtized óta kifejtett.

Ajánlatom támogatására szolgáljon itt nyomtatásban megjelent dolgozatainak hosszú, habár még így sem teljes sorozata:

a) Tudományos czikkek és értekezések.

- A rózsagubacs fejlődéséről. (Természetrjai Füzetek. V. köt. 1881, egy táblával.)
 Adalékok a gubacsdarázsok faunájához a magyar birodalomban, különösen Budapest környékén. (Math. és természettud. Értesítő. I. köt. 1883.)
 Beiträge zur Cynipiden-Fauna Ungarns, besonders der Umgebung von Budapest. (Mathem. und naturwissensch. Berichte aus Ungarn. I. köt. 1883.)
 Cynips superfetationis, Giraud. (Math. és természettud. Értesítő, II. köt. 1884, egy színes nyomású táblával.)
 Die Galle und Wespe der Cynips superfetationis Gir. Ein Beitrag zur Kenntniss der Cynipiden, (Wiener Entomologische Zeitung. III. köt. 1884.)
 Hogy épít a lopó-darázs? (Rovartani Lapok. I. köt. 1884.)
 A gubacsdarázsokról. (U. o.)
 Adalékok hazánk gubacsdarázs-faunájának ismeretéhez. (U. o.)
 A százlábuak milliói. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 Massenhaftes Erscheinen von Tausendfüsslern. (Verhandlungen der k. k. zoolog. botan. Gesellschaft in Wien. XXVIII. köt. 1878.)
 Gubacsok a magyar tölgyön. (Erdészeti Lapok. XXIV. évf.)
 A magyar tölgy gubacsai. (Rovartani Lapok. II. köt. 1884.)
 A Coraebus bifasciatus Ol. életmódja és kártétele hazánkban. (U. o.)
 Egy ritka bogár kártételéről hazánkban. (Erdészeti Lapok. XXIV. köt.)

b) Tudományterjesztő czikkek és dolgozatok.

- A hódról. (Hazánk s a Külföld. VI. évf. 1870.)
 A nadály. (Természet. II. évf. 1870.)
 Humboldt Sándor. (U. o.)
 A gyémánt. (U. o. III. évf. 1871.)
 A növények életéből. (U. o.)
 A rovarok szájrészei. (Természettudományi Közlöny IV. köt. 1872.)
 Az állatok helyváltoztatásáról. (A budapesti II. ker. reáliskola 18-ik évi értesítője 1875. és Természet. VIII. évf. 1875.)
 Az állatok gondoskodása ivadékaikról. (Természettudományi Közlöny. VIII. köt. 1876.)
 A drágakövek. (Természet. VIII. évf. 1876.)
 Az állatok rokonságáról. (Népszerű természettud. előadások gyűjteménye. II. köt. 1878.)
 A hólyagférgesről. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 A hólyagféreg új gazdája. (Természet. X. évf. 1878.)
 A szőrös emberekről. (Természettud. Közlöny. X. köt. 1878.)
 A teleskóp-halak. (U. o. XI. köt. 1879.)
 Az Archoeopteryx macroura mint igazi átmeneti alak. (U. o. XII. köt. 1880.)
 A vízi gyöngy. (U. o. XIII. köt. 1881.)
 A gubacsokról. (U. o.)
 Az ausztráliai szigetvilág életéről. (Népszerű természettud. előadások gyűjteménye. V. köt. 1882.)
 Darwin Ch. emlékezete. (Természettud. Közlöny. XIV. köt. 1882.)
 A madarak családi életéből. (Budapesti Szemle. 1882.)

- Az állatok fény- és színérzéséről. (Természettud. Közlöny. XVI. köt. 1884.)
 Életképek az állatvilágból. (Tanáregyleti ifjúsági iratok.)
 Őszi kirándulás. («Pécs» tárczájában. 1884.)
 Az állatélet titkaiból. (U. o.)
 A fácán ravatalánál. (Szatmármegyei Közlöny. 1884.)

c) Tanügyi czikkek.

- A természetrajz tanításánál használt képekről. (Tanáregyleti Közlöny. 1875/6. évfolyam.)
 Az anthropologia a középiskolában. (U. o. 1877/8. évf.)
 Természettrajz, nemzeti szellem és az iskola. (U. o. 1877/8. évf.)
 A földrajz tanításáról, a természetrajzzal kapcsolatban. (U. o. 1880/1. évf.)
 A földrajz a gymnasiumban. (Magyar Tanügy. 1883.)
 Tanügyünk új korszaka. (Tanáregyl. Közlöny. 1883/4. évf.)
 Megjegyzések «A természetrajzi oktatás segédeszközei a középiskolában» cz. közleményre. (U. o. 1884/5. évf.)
 Az egészségtan a középiskolában. (U. o. 1884/5. évf.)
 A szemináriumi tanárképzés és a természettudományok. (Egyetértés. 1886. évf.)
 A földrajz tanításának tengeri kigyója. (Tanáregyleti Közlöny. 1886/7. évf.)

d) Tankönyvek.

- Az állattan kézikönyve. (Thomé nyomán.)
 Az állatok természetrajza. I., II.
 Az emberi test szervezete és élete. (Thomé nyomán.)
 Földrajz gymnasiumok számára. (Dr. Brózikkel.) I—IV.
 Magyarázó szöveg Schubert: Emlősök természetrajza cz. képes könyvhöz.

28. RÓNAI HORVÁTH JENŐ honvéd-századost levelező tagul ajánlja

HOLLÁN ERNŐ, tiszteleti tag.

A közelebb megejtendő tagválasztások alkalmára Rónai Horváth Jenő m. k. honvéd-százados urat, a m. k. honvédségi Ludovika-Akadémia r. tanárát, a III. matematikai és természettudományi osztályba levelező tagul megválasztásra ajánlom, minek indokolására szolgáljon az, hogy nevezett százados úr évek óta a magyar katonai irodalmi téren kiváló sikerrel működött, hogy továbbá az Akadémia munkásságában, mint a hadtudományi bizottság helyettes előadója, már két év óta jeles eredménnyel, elismerésre méltó buzgó részt vett.

I. *Irodalmi tevékenysége* ezelőtt 12 évvel vette kezdetét, a mikor is a tiszt-képző tanfolyamban, egy a katonai nevelő- és képzőintézetek tárgyaló s a Ludovika-Akadémia közlönyében megjelent cikk-sorozattal lépett fel. Bár e legelső munkán a kezdő író még nagyon fölismerhető, a cikk-sorozat mégis tetszést aratott, sőt az akkori honvédelmi miniszter úr figyelmét is felkeltette, ki a munkát dicsérettel elismerés mellett, külön jutalmazásban is részesítette.

Ezután csapat-szolgálatra rendeltetvén, újabb munkákat csak 1879-ben, a felső tiszti tanfolyamba való belépésekor nyújtott be Ezek közül a második ismét egy

nagyobb cikk-sorozat volt. Tulajdonképeni öntudatos irányban fejlődő irodalmi működése azonban csak a monarchia legfelsőbb katonai iskolájának, a bécsi cs. k. hadi iskolának jeles eredményvel történt bevégzése után veszi kezdetét. Már ekkor kitűnik az írónak a harcászati és hadi történelem iránt való hajlama, s az 1882-ik évben közölt értekezései, melyek általa, részben a kassai katonai tudományos egyesületben föl is olvastattak, kizárólag hadtörténeti alapon kidolgozott harcászati tanulmányok.

Még ugyanaz évben a honvédelmi minisztériumba, az oktatási és katonai irodalmi ügyek előadójakép osztatván be, ekkori értekezései, a katonai oktatási, továbbá sereg-szervezeti és vezérkari szolgálat kérdéseit tárgyalják. Felolvasásai, melyeket a budapesti katonai tudományos egyesületben tartott, nagy tetszést arattak, s nemcsak magyar nyelven a Ludovika-Akadémia közlönyében, hanem német nyelven is, a bécsi «Organ» című katonai tudományos folyóiratban megjelentek. Ugy ezek, mint többi értekezései, a fővárosi sajtó által kedvezően fogadtattak, s a lapok belőlök mindenkor terjedelmes kivonatokat közöltek.

Ezentúl Horváth százados irodalmi föllépése hatással volt a katonai tudományos irodalom fejlődésére, s különösen a Ludovika-Akadémia közlönyének, a magyar katonai tudományos irodalom ez egyetlen folyóiratának emelkedésére. Czikkei megnyitották az utat az ifjabb írói nemzedéknek, s a Közlöny 1882-től kezdve, úgy szellemi, mint anyagi tekintetben, féltreismerhetetlen emelkedésnek örvendett.

E működése a Közlönynél 1884 közepéig tartott. Ekkor Horváth a honvédelmi minisztérium által, a magyar honvédség fejlődésére nagy fontosságú morva-melléki hadgyakorlatok katonai leírásával bízott meg. E munkája szintén igen kedvező sikert aratott, s a honvédelmi miniszter elismerését, egy a szerzőhöz intézett külön iratban fejezte ki.

Az 1885-ik évben Horváth a Ludovika-Akadémia újonnan rendszeresített tanfolyama III. és IV. évfolyamában, az általa katonai tudományos értekezéseiben legszivesebben művelt harcászati és hadtörténelem előadásával bízván meg, rögtön megkezdette e szakokba vágó két nagyobb munkáját, melyek egyike, a «Harcászati» két kötetben nem rég hagyta el a sajtót, másodikika pedig, «Az egyetemes hadtörténelem kézikönyve», most van sajtó alatt.

E nagy munkák daczára azonban folyton közölt kisebb-nagyobb harcászati, hadtörténelmi s kritikai dolgozatokat is.

II. 1886. tavaszán a Magyar Tudományos Akadémia *Hadtudományi Bizottságába* segédtagul meghivatván, s az előadó helyettesítésével megbízván, nagy buzgalommal fáradozott a reá bízott feladatok megoldásán, melyeknek magas czélja a magyar hadtudományi irodalom fölvirágoztatása volt.

Bár tevékenységét az anyagi eszközök hiánya sok tekintetben gátolta, mégis sikerült neki a bizottság első vállalatát, az 1887-ik év tavaszán megjelent «Magyar katonai évkönyv» első kötetét oly sikeresen összeállítani, hogy az nemcsak a fővárosi sajtó osztatlan elismerését vívta ki, de sőt külföldön is figyelmet keltett, s német, sőt francia folyóiratok által is megdicsértetett.

E siker által fölbátorítva, indítványozta egy másik, még nagyobb vállalat megindítását, melynek czime «Hadtörténelmi közlemények», s első füzeté a sajtót a napokban hagyta el. A nagy érdeklődés, melyet e folyóiratnak csak hire is keltett, s mely már most a kiadás megnagyobbítását tette szükségessé, bizonyosága a vállalat, s így kétségekívül a szerkesztő iránti bizalomnak, melyet sikeres irodalmi tevé-

kenysége által érdemelt ki. A folyóirat jelentősége annál nagyobb, mivel egyrészt a magyar hadtudományi irodalom egy új ágát nyitja meg, másrészt, mivel a katonai irodalom iránt a polgári közönség figyelmét is felköltötte, s így a hadtudomány terjedését nevezetesen elősegítendi.

E nagy munkák mellett Horváth nem szűnt meg a Ludovika-Akadémia közlönyét is támogatni, mely tőle minden évfolyamában számos kisebb-nagyobb dolgozatot tartalmaz, föllépett ezenkívül a Magyar Történelmi Társulatban is, s az ott tartott fölolvásása általános figyelmet keltett, dolgozatot adott a Segítség-Album s más vállalatok számára, melyek dolgozatait, katonai írói nevénél fogva mindenütt szívesen fogadják.

A tizenkét évi irodalmi tevékenység, míg egyrészt az író egyéniségét s tehetségét folyton fejlesztette, másrészt magára a magyar katonai tudományos irodalomra maradandó hatást gyakorolt, s azt fejleszteni segített. Horváth százados ily módon a magyar katonai tudományos irodalom úttörői közé méltán sorolható. Irodalmi munkásságának teljes áttekintését az alább következő kimutatás szolgáltatja.

Önállóan megjelent munkálatok :

1884-ben. «*A morvamelléki hadgyakorlatok 1884-ben.*» Egy térképpel és 8 rajzmelléklettel. Budapest, 1884. Légrády testvérek. 125 lap.

1888-ban. «*Harczászat.*» Két kötetben. Budapest, 1888. Pallas irodalmi és nyomdai részvény-társaság. I. kötet, 261 lap, 70 ábrával. II. kötet 291 lap, 70 ábrával.

Sajtó alatt :

1888-ban. «*Az egyetemes hadtörténelem kézikönyve.*» 28 rajzmelléklettel és 40 ábrával. (A megjelenést a nagyszámú rajzmelléklet technikai előállítása késlelteti; megjelenése 1888. június vagy július havában várható.)

Szerkesztések :

1887-ben. «*Magyar Katonai Évkönyv.*» A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottságának megbízásából. Budapest, 1887. Kiadta a Magyar Tudományos Akadémia. VIII. és 280 lap.

1888-ban. «*Hadtörténelmi Közlemények.*» A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottságának megbízásából. Budapest, 1888. Franklin-társulat.

Hadtudományi értekezések folyóiratokban :

1876-ban. «*A katonai nevelő- és képző-intézetek.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1876. III. évfolyam II., III. és IV. füzetében. Összesen 26 lap.

1879-ben. «*A gyorsírási és annak alkalmazása katonai czélokra.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1879. VI. évfolyam. IV. füzet. 11 lap.

1880-ban. «*Tanulmány a francia hadi intézményekről.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1880. VII. évfolyam. I., III. és V. füzet. Összesen 62 lap.

1882-ben. «*A kiküldönitésekről.*» Felolvasatott a kassai katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1882. IX. évfolyam. III. füzet, 17 lap.

1882-ben. «*A csapatok térbeli kiterjeszkedéséről a harcban.*» Felolvastattott a kassai katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1882. IX. évfolyam. VI. füzet. 19 lap.

1882-ben. «*A kassavidéki harczmezők.*» Harczászati és hadtörténelmi tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1882. IX. évfolyam. IX. és X. füzet. Összesen 67 lap.

1883-ban. «*A magyar királyi honvédség kiképzési és oktatásügyi viszonyai.*» Felolvastattott a budapesti katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1883. X. évfolyam. III. füzet. 24 lap. Ugyanez német nyelven: «*Ausbildungs- und Unterrichts-Verhältnisse der kön. ung. Landwehr.*» Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine. Wien, 1883. 23 lap.

1883-ban. «*A magyar vasúti hálózat.*» Katonai tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1883. X. évfolyam. VI., VII., X. és XI. füzet. Összesen 102 lap.

1883-ban. «*A magyar kir. honvédségi Ludovika-Akadémia új szervezete.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1883. X. évfolyam. X. füzet. 20 lap.

1884-ben. «*A román hadsereg.*» Felolvastattott a budapesti katonai tudományos egyesületben. Megjelent a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1884. XI. évfolyam. III. füzet. 28 lap. Ugyanez német nyelven:

«*Die königl. rumänische Armee.*» Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine. Wien. 1884. 24 lap.

1884-ben. «*Chálonsztól Sedanig.*» Hadtörténelmi tanulmány. Ludovika-Akadémia Közlönye. 1884. XI. évfolyam, V. és VII. füzet. Összesen 44 lap.

1885-ben. «*Gordon tábornok.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1885. XII. évfolyam. III. füzet. 14 lap.

1885-ben. «*Szondy György.*» Megjelent a «Szondy Emlékalbum»-ban és a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1885. XII. évfolyam. XI. füzet. 23 lap.

1886-ban «*Kis úrmérettel bíró gyalogsági tárfegyverek.*» Ludovika-Akadémia Közlönye. 1886. XIII. évfolyam. III. füzet, 15 lap.

1886-ban. «*Szabályok a három fegyvernem használatára az olasz hadseregben.*» Ludovika-Akadémia Közlönye 1886. XIII. évfolyam, V. füzet, 14 lap.

1886-ban. *Kritikai* apróbb cikkek a nevezett folyóirat legtöbb füzetében.

1887-ben. A «*Magyar Katonai Évkönyv*»-ben a következő dolgozatok:

1. A Magyar Tudományos Akadémia kebelében fennálló Hadtudományi Bizottság működése.

2. A magyar kir. honvédségi Ludovika-Akadémia. (Történeti vázlat.)

3. A közös katonai nevelő- és képzőintézetekben magyar alapítványi helyeken elhelyezett ifjak kiképzése.

4. Hadi tudományok és művészetek.

5. Hadtörténelmi események az 1885–86-ik évben.

6. Az 1885–86-ik évben elhalt jelesebb katonák nekrológjai.

E munkák terjedelme 8 $\frac{1}{2}$ nyomtatott ív, vagyis 136 lap.

1887-ben. «*Eperjes katonai fontossága.*» A Segítség-Albumban.

» A «*Ludovika Akadémia Közlönye*»-ben kisebb kritikai dolgozatok a XIV. évfolyam II., III., VI., VII. és XI. füzetében.

1888-ban. «*Néhány szó a magyar hadi történetírás ügyében.*» Felolvastattott a Magyar Történelmi Társulat január havi ülésén. Megjelent a «Századok» és a «Pesti Napló»-ban és a Ludovika-Akadémia Közlönyében. 1888. XV. évfolyam, II. füzet.

1888-ban. «*A várnai csata*». Hadtörténelmi Közlemények. 1888. I. füzet.

1888-ban. «*Hadtörténelmi apróságok*» 7 kisebb hadtörténelmi cikk a Hadtörténelmi Közlemények 1888. évi I. füzetében.

Támaszkodva azokra, miket a fentebbiekben előadni szerencsém volt, Rónai Horváth Jenő százados urat levelező tagúl a III. osztályba ismételtlen ajánlani bátorodom, nem csupán azért, mert meggyőződésem szerint a Magyar Tudományos Akadémia benne az intézet céljait előmozdító munkaerőt fog nyerni, de mert a Hadtudományi Bizottság érdeke is kívánja, hogy a kivételes állapot, mely szerint az előadói hely már két év óta, csupán csak helyettesítés útján van betöltve, valahára megszüntetve legyen.

29. ATKINSON E. T. urat külső tagúl ajánlja

DUKA TIVADAR, lev. tag.

Mr. E. T. Atkinson, entomologus, az *Asiatic Society of Bengal* elnöke, a bengal Civil Service tagja; több természettudományi és historiai dolgozatok szerzője, valamint szerzője a «*Gazetteer of the North-Western Provinces of India*» című három kötetes munkának.

